



JÁNOS 7 : 38

LELKIPASZTOR

1953. MÁRCIUS HÓ

LELKIPÁSZTOR

Kiadja az Evangélikus Egyetemes Egyház Sajtóosztálya

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Vető Lajos

Előfizetési díj egy évre 84 Ft, félévre 42 Ft, egy hónapra 7 Ft

Csekk számla: Lelkipásztor Kiadóhivatala, Budapest 220-507

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Bpest, VIII., Puskin-u. 12. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály. Telefonszám: 142—074

TARTALOMJEGYZÉK

1. Zsinatunk negyedik ülészaka után.....	97
2. Dr. Vető Lajos, a zsinat egyházi elnökének beszéde	99
3. Ján Chabada szlovák egyetemes püspök üdvözlő beszéde zsinatunkon	104
4. Széljegyzetek a Lutheránus Világszövetség hannoveri konferenciájának két előadásához. (Dr. Kiss Jenő)	111
5. Böjti igehirdetésünk Pröhle Károly	116
6. Négyszemközt. Z. L.	117
7. Elváltak esketése (Lic. teol. Ernst Moering)	119

IGEHIRDETÉSEK

1. Húsvét vasárnap	120
2. Húsvét másodnapja	121
3. Húsvét utáni első vasárnap	122
4. Húsvét utáni második vasárnap	124
5. Húsvét utáni harmadik vasárnap	126
Útmutató, Fordítási és exegetikai megjegyzések a délutáni ószövetségi alapigékhez. Dr. Pálffy Miklós	128

KÖNYVSZEMLE

1. A pirosföveges férfiú (g)	132
2. «A gyülekezetről — a gyülekezetnek» (Zoltai Gyula)	134
3. Daniel Parker: Refus de la Guerre (Lehel Ferenc)	139
† Ziermann, Lajos (Dr. K. J.).....	141
Közérdekű tudnivalók (Csekey Ferenc)	143

Zsinatunk negyedik ülészaka után

Egyházunk vezetősége törvényalkotó zsinatunk harmadik ülészakával kapcsolatban kilátásba helyezte, hogy az első törvénycikket, mely egyházunk külső szervezetét az egyház valóságos helyzetének megfelelően átformálta és egyszerűsítette, követni fogják olyan új törvények, amelyek egyházunk belső életét lesznek hivatva rendezni. Ezek közül a törvények közül a március 4-én és 5-én tartott zsinatunk háromt megalkotott. Mindhárom törvény egyházi életünk legfontosabb területeire vonatkozik, hiszen nem kétséges, hogy akár az egyház munkásairól szóló harmadik törvénycikk, akár az egyház háztartásáról szóló hetedik törvénycikk, akár az egyház szeretetszolgálatáról szóló nyolcadik törvénycikk egyházunk belső életének leglényegesebb vonatkozásait szabályozza. Előrelátható, hogy mire ezek a sorok nyomtatásban megjelennek, új törvényeink már hatályba is léptek.

Az a kérdés, miként viszonyuljunk hozzá mindenekelőtt egyházunk lelkészei. És erre a kérdésre szeretnénk felelni első sorban, amikor a Lelkipásztor hasábjain új törvényeinkről először írunk.

Abból kell kiindulnunk, hogy a zsinat új törvényeinket a lehető legkifogástalanabb teológiai alapokra építette. A teológiai alap pedig nem más, mint az íge és pedig úgy, ahogyan mi azt hitvallási irataink szerint értjük. Az az íge, amelyet Isten az ó- és újtestamentum szerint kinyilatkoztatótt, s amely a tulajdonképpeni kincse, értéke egyházunknak, s amelyet őrizni, amellyel sáfárkodni s amelynek engedelmeskedni legfőbb feladata egyházunk minden lelkésének, de egész népének is.

Ebből következő lelkési karunk első tennivalója az új törvényekkel kapcsolatban: ezeket a törvényeket alaposan és szorgalmasan tanulmányoznunk kell. Törvényeink nyelve, stílusa, logikája egyszerű és világos. Könnyen megértheti egyházunk minden olvasni tudó híve. Annál természetesebb tehát, hogy mi lelkészek jól megismerjük és megértsük, de együttélés is sajátítsuk őket.

A másik ezzel kapcsolatos feladatunk, hogy új törvényeinket ismeretnünk kell gyülekezeteink s általában egyházunk hívei előtt is, amiből egyszerre két jó eredmény származik. Egyfelől magunk is jobban megértjük őket, hiszen *docendo discimus*. Másfelől nevelő munkát is végzünk gyülekezetünk tagjai felé, akiknek talán életükben először lesz igazán alkalmuk arra, hogy egyházuk törvényeit megértsék s együttélés is, hogy egyházuk egész élete, minden életnyilvánulása mennyire az ígében gyökerezik, tehát, hogy Isten ígéje és az egyház élete milyen elválaszthatatlan egységben van egymással.

Mint harmadik követelményt fűzhetnénk az előbbiekhöz azt, amit *dr. Schmitt Gyula* zsinati atya a szeretetszolgálatról szóló VIII. törvénycikk zsinati vitája során mondott ki először, nevezetesen, hogy ezeknek a törvényeknek életté kell lenniök. Az élet maga azonban Isten ajándéka, az egyházi élet is. Mi ezen a ponton is csupán szolgálatára lehetünk ennek az Istentől sugárzó életnek olyan formán, hogy engedelmeskedünk ezeknek a törvényeknek, engedelmeskedünk mindig úgy, mint Isten ígéje konkrét alkalmazásának egyházi életünre és lelkészi ténykedésünkre vonatkozólag. Legyünk meggyőződve róla: nem embe-

reknek engedelmeskedünk, ha ezt tesszük: egyházunk új törvényeinek az alapjául szolgáló igének, magának Istennek, magának az egyház Urának, a Jézus Krisztusnak engedelmeskedünk. Új törvényeinknek igei megalapozottságánál fogva valóban érvényes ránk és egész egyházunkra az, amit 5. Mózes 11,26—28-ban olvasunk: «Lásd, én adok ma előtökbe áldást és átkot! Az áldást, ha engedelmeskedtek az Úrnak, a ti Istenetek parancsolatainak, amelyeket én e mai napon parancsolok néktek; az átkot pedig, ha nem engedelmeskedtek az Úrnak, a ti Istenetek parancsolatainak, és letértek az útról, amelyet én ma parancsolok néktek ...»

*

Törvényeink megértését teljesebbé teszi s mindenesetre kiegészíti, ha zsinatunk IV. ülészakájának egész történetével behatóan megismerkedünk. Megismerjük mindenekelőtt az új törvények szövegén kívül a zsinati viták során elhangzott fontosabb beszédeket. A zsinat lefolyását összefüggéseiben részletesen *elénk tárja hetilapunk, az Evangélikus Élet. Az egyes beszédeket azonban természetesen nem közölheti teljes egészükben, egyrészt helyszűke miatt, másrészt mivel hetilapunk mégse szaklap. A Lelkipásztor van hivatva arra, hogy a fontosabb beszédeket lehetőleg teljes terjedelmükben hozza. Ez a Lelkipásztorban se történhetik egyetlen számban. Azért következő számainkban is fogunk velük találkozni.

A szoros értelemben vett törvényalkotáson kívül más nevezetes megnyilatkozások is hangzottak el zsinatunk IV. ülészakáján. Ebből az anyagból különösen lényeges az a beszéd, amelyet szlovákiai vendégeink nevében Ján Chabada, a szlovákiai evangélikus egyház egyetemes püspöke mondott el. Nemkülönben Mihályfi Ernő egyetemes felügyelőnk zsinati elnöki megnyitó beszéde, amelyhez logikusan kapcsolódik az a két üzenet, amelyet Dezséry László, zsinatunk püspök-alelnöke javaslatára intézett zsinatunk a Lutheránus Világszövetséghez és az Egyházak Világtanácsához, rajtuk keresztül pedig valamennyi egyházhoz. Egyházunk nem él légtüres térben, hanem ebben a mai világban él. Ebben van hivatva küldetését teljesíteni. Természetes tehát, hogy nagy érdeklődéssel tanulmányozzuk a szlovákiai evangélikus egyházzal szembe szóló beszámolót, s ugyanúgy azokat az üzeneteket is, amelyekkel zsinatunk a világbéke érdekében fordulhat más egyházakhoz. Hiszen, hogy békén tarthattunk zsinatot s alkalhattunk új egyházi törvényeket, mindezért nemcsak Istennek tartozunk kimondhatatlan hálával, hanem kötelesek vagyunk még fokozottabban küzdeni az egész emberiség békéjéért is.

Nagypéntek és húsvét küszöbén új törvényeink birtokában az értünk meghalt és feltámadott Jézus Krisztus keresztje elé járulunk s kérjük Urunkat: áldja meg irgalmassága szerint érvénybe lépő új törvényeinket népe javára s az Ő dicsőségére.

V.

Dr. Vető Lajos püspök a zsinat egyházi elnökének beszéde

Zsinatunk nagyrebecsült világi elnöke értékes megnyitó beszédében egyházunk életét érdeklő nemzetközi kérdésekkel foglalkozott. Istennek legyen elsősorban hála azért, hogy mi szívvel-lélekkel részt vehetünk a békéért folyó küzdelemben. Valóban: szívvel-lélekkel, mivel keresztyén hitünknek s Isten igéjének, melyből hitünk ered és táplálkozik, egyedül ez a magatartás felel meg, s el sem képzelhető, hogy valaki igazi keresztyén létére jó lelkiismerettel ne a békéért, hanem a háborúért fáradozzon. De küzdünk a békéért azért is, mivel tulajdonképpen így védjük emberileg szólva magát egyházunkat is, védjük az egyház becsületét, s védjük Magyarországi Evangélikus Egyházunkat, mely a második világháború pusztításai után nemcsak, hogy talpraállt, hanem bizvást mondhatjuk, megifjodott, s virágzó életet folytat.

Engedje meg a Főtisztelendő Zsinat, hogy most először is egyházunknak erre a belső életére vessek pillantást, mely az elmúlt nyole esztendő alatt nálunk kialakult. Nyole esztendő! Bizony ennyi idő telt el a második világháború vége óta, s az ember könnyen hajlik feledésre még az olyan nagy eseményekkel és élményekkel kapcsolatban is, mint amilyenek a második világháború során mindnyájunknak kijutottak. Nem árt azért, ha újra meg újra emlékezünk, s átgondoljuk, hogyan is volt annak idején a háború végén, amikor hazánk a hátrálva is pusztító fasizmus esztelen rombolásai s a harcok lezajlása után először tárult a szemünk elé! Hogyan is volt az, amikor talán egy-egy bunkerből többhetes meghuzódás után előbátorodtunk s először vettük szemügyre, mit hagyott meg hazánk-ból s értékeinkből emberi történelmünknek eleddig ez a legnagyobb háborúja?! És mi is volt az egyházzal, templomainkkal, paplakjainkkal, amelyeket népünk oly sok szeretettel s áldozattal emelt? Azután mi volt a gyülekezeteinkkel, amidőn először tartottunk a harcok lezajlása után templomunkban istentiszteletet, ha ugyan egyáltalán fennállott a templomunk olyan mértékig, hogy istentiszteletet lehetett benne tartani? És mi volt a véleményünk akkor, amikor láttuk a szörnyű pusztulást s a rengeteg romot? Nem az-e, hogy évtizedek alatt sem bírjuk felépíteni se hazánkat, se templomainkat?

Valóban nehéz idők voltak. De éppen azért bámulatos az a gyorsaság, amellyel mint a hazában általában, úgy egyházunkban is elkezdődött a szó szoros értelmében vett építő munka. A háború alatt majdnem valamennyi templomunk, paplakunk megrongálódott, igen sok nagyon súlyosan. Szegények voltunk, szegény volt egyházunk is, mint mindig. De mégis megindult a romok eltakarítása, templomaink, imahá-

zaink, paróchiáink kijavítása, s a munka egyházunkban oly erőteljes volt, hogy csakhamar új templomok építésére is gondoltak egyes gyülekezeteink. Ennek következtében pl. 1951-ben 16 nagyrészt új templomot és imaházat szentelhattünk fel, igen tekintélyes részben állami támogatással, de nagyrészt a hívek adományaiból.

Egyházi épületeink rendbehozatala s újak létesítése azonban csupán egyházunk külső életre kelésének a jele. A külső épüléssel együttjárt az egyház belső életre kelése. A megrongált templomok buzgó adakozásra bírták a híveket, sok helyen maguk a hívek kezdték el a templom rendbehozatalának munkáját. Így nevelődött új életre és új odaadásra, új áldozatkésziségre, tehát új belső életre is magyar evangélikus egyházunk. Maguk a lelkészek is nagy iskolát jártak ki, s így munkájuk, elsősorban igehirdetésük sokkal közelebb jött az élethez, mint azelőtt. A konkrétabb, a való élet valóságos problémáihoz igazodó lelkészi munka, de főleg az igehirdetés csakhamar meghozta gyümölcseit. Templomaink megteltek hívekkel, s az adakozás is igen nagymérvű lett. Megindult a szeretetmunka is. És mindez lassanként, de aránylag igen gyorsan egészen egyházi jellegű munkává, egészen egyházi hitéletté lett. Nem egy gyülekezetünk ettől fogva élte és éli talán fennállásának legszebb idejét.

Persze egyházi életünknek ez a fejlődése nem volt problémamentes. Igen nagy munkát igényelt pl., amíg persze kegyelemből, de Isten megtartó ígéjének hirdetése nyomán hajlandók voltunk hittelt fogadni az egyháznak éppen a romok felett és a romok eltakarítása közben bűnbánatra intő szavát. Általában azonban egyházunk tagjai nagy töredelemmel keresték bűneik bocsánatát s az ige utáni éhség hatalmasan felfokozta mind a templom szeretetét, mind a templom látogatottságát, s éppúgy az áldozatkésziséget is. Egyszóval igazi új élet kezdődött ekkor, éppen ekkor, a romok között, nem másért, mint Isten meg nem érdemelt kegyelméért. Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy óriási munkával, áldozatkésziséggel, igen tekintélyes állami segítséggel a háborúban megrongált egyházi épületeinket rendbehoztuk, számos új templomot és imaházat emeltünk. Ezzel párhuzamosan kibontakozott az az új egyházi élet, amelyet a felszabadulás előtt alig ismertünk és tulajdonképpen alig is ismerhattünk. Új egyházi életünk legjellemzőbb sajáttsága, hogy egészen egyházi élet. Kibontakozó egyházi életünkben ugyanis Isten ígéje s annak tisztán és igazán való hirdetése a lényeg, az alap és a cél. Minden más ebből van és ezért van. És mert egyházunknak elsősorban a lelkészi kara a felszabadulás után erős teológiai elmélyvéssel az ige tisztán való hirdetésére koncentrált munkaerejét, ennek eredményeképpen mindenfelé jelentkeznek az igeszolgálat gyümölcsei lelki és anyagi téren egyaránt. Törvényalkotó zsinati mun-

kánkat ez a körülmény szinte könnyűvé teszi. Tulajdonképpen alig kell mást tennünk ahhoz, hogy teológiailag helyes egyházi törvényeket alkossunk, minthogy lerögzítsük, ami megvan, s szabályozzuk és rendezzük, ami egyházi életünk egész területén mint az ígéhirdetés s a vele kapcsolatos hit gyümölcseként természetesen jelentkezik.

De zsinatunk jó munkavégzését megkönnyíti az a külső körülmény is, hogy Népköztársaságunkban egyházunk igazán egyház lehet. Azelőtt az egyház törvényalkotását áthatotta az az ideológia, amely a kort, s a benne élő társadalmat jellemezte. Most viszont szabadon és tisztán, kizárólag teológiai alapon, tehát Isten ígéje alapján alkothatjuk meg egyházi törvényeinket.

Az elmondottak lépten-nyomon szembeütönek azon a három törvényjavaslaton, amelyeket az 1948-ban elkezdett zsinatunk mostani negyedik ülészakán a zsinat elnöksége a zsinati szakbizottságok munkája nyomán előterjeszt. Vegyük szemügyre mindjárt az előterjesztendő törvénycikkek közül az első törvénycikket, mely megalkotandó új törvénykönyvünk tervbevetett beosztása szerint az V. törvénycikk lesz. Ebben a törvénycikkben, mely az egyházi hivatalról és az egyház munkáiról szól, mindjárt az 1. §-ban láthatjuk, hogy ezt a törvényt az Ágostai Hitvallásra alapozzuk, s az Ágostai Hitvallásnak megfelelően, tehát teológiai szempontból egyházunkhoz legilöbbséges módon állapítjuk meg, illetve rögzítjük le az egyházi hivatal viselőinek, a lelkészeknek mivoltát, munkáját, szolgálatait.

Az a teológiai koncentráció, mely egyházunk egész életére jellemző, hozza magával, hogy az V. törvénycikk megállapítja és kimondja a lelkészeknek az egyházzal kapcsolatos fokozott felelősségét. Ez a felelősség minden vonalon érvényesül, a lelki munka terén, s a háztartásban egyaránt. A lelkész, mint végeredményben szakképzett ember, felelős azért, hogy az egyház egyház legyen, az evangélikus egyház evangélikus egyház legyen. És hogy benne mindenkinek lelki és anyagi tekintetben egyaránt békésen és jó rendben folyjanak. Mindebben tulajdonképpen a meglévő helyzetet rögzítjük. Lelki téren egyházunk lelkészi karának és népének hatalmas többsége kiábrándult már abból a nemrég részint hivatalosan is képviselt felfogásból, hogy szektás áramlatokat kell egyházunkba beengedni ahhoz, hogy benne életjelenség történjen, s felelősséget érez az egyház tiszta és jó munkájáért. Ezt a felelősséget tudatosítja és foglalja törvénybe az V. törvénycikk. De az élet valóságából veszi törvényjavaslatunk a lelkész felelősségének a kidomborítását a gyülekezet, s általában az egyházi élet anyagi, háztartási rendjéért is. Ez semmiképpen sem jelenti azt, hogy a törvény az egyház világi vezetőinek felelősségét akarná csökkenteni, még kevésbé, hogy a lelkészek számára domináns jelentőséget akarna biztosítani s a világiakat háttérbe akarná

szorítani. Erre abból lehet a legkevésbé következtetni, hogy ebben az V. törvénycikkben a világiakról alig esik szó, hiszen ez a törvény a lelkészekről beszél s a világiakról majd más törvényekkel fognak szólni. A való helyzetnek felel meg a lelkész felelősségének kihangsúlyozása, mivel ma már az egyházi élet minden fórumán a lelkészek fokozott felelőssége egyre nyilvánvalóbb.

Ennek a felelősségnek felel meg az V. törvénycikknek a gyülekezeti lelkész alkalmazására vonatkozó része is. Itt is nagymértékben a valóságos helyzetet rögzítjük. Ami jó a lelkészválasztási szabályrendeletben, az benne van az V. törvénycikkben. Vonatkozik ez elsősorban a megüresedett gyülekezeti lelkészi állásoknak meghívás útján való betöltésére. Idősebb espereseink között nem egy el szokta mondogatni, hogy egyházmegyéjében sok-sok év óta minden megüresedő lelkészi állást meghívással töltenek be s „választás“ náluk évek óta nem fordult elő. A gyülekezetek s espereseink, de az érdekelt lelkészek is arra törekszenek, hogy a megüresedett gyülekezeti lelkészi állások betöltése meghívással történjék, s így elejét vegyék a választásokkal járó korteskedéseknek, viszálykodásnak és meghasonlásnak. Az V. törvénycikknek a gyülekezeti lelkész alkalmazására vonatkozó része tulajdonképpen ezt a nagyon jogos és indokolt törekvést kívánja következetesen érvényesíteni és biztosítani azért, hogy a gyülekezet egysége és békéje biztosítva legyen abban az esetben is, ha a gyülekezet tagjai nem tudnak egységesen állástfoglalni egy lelkész mellett.

A teológiai alapvetés nyilvánvaló VII. törvénycikkben is, mely az egyház háztartásáról szól. Ennek a törvénycikknek első paragrafusa kimondja, hogy háztartásunkat Isten igéjének hatalmára alapozzuk. Ebben kifejezésre jut hitünk Isten igéjének hatalmában, amely abban jelentkezik, hogy az ige tiszta és igaz hirdetése nyomán, emberek jutnak hitre, s felbuzdulnak tevékeny és áldozatkész egyházszeretetre. Itt se mondunk újat, csak a meglévő helyzetet állapítjuk meg, hiszen egyházunk gyülekezetei mindenfelé bőségesen bizonyosságát szolgáltatják annak, hogy Isten igéjének megvan a hatalma arra, hogy előteremtse azokat az anyagi eszközöket, amelyek az egyház fennállásához, munkájának folytatásához szükségesek.

Annál a körülménynél fogva, hogy egyházunk fokozatosan önellátásra rendezkedik be, egészen természetes a takarékoság követelményének következetes keresztülvitele és érvényesítése, egyházunk egész háztartásában. Már akkor is, midőn zsinatunk az első törvénycikket megalkotta, arra törekedtünk, hogy egyházi életünket, nevezetesen egyházunk adminisztrációját olcsóbbá tegyük még akkor is, ha ez kezdetben az átrendezkedés következtében költségekkel is jár.

A való helyzetet rögzíti le törvényjavaslatunk abban is, hogy számol az egyház fenntartásához szükséges hozzájárulá-

sok önkéntességével az egyházi élet egész területén, amiben teológiailag helyesen jár el.

A fent illusztrált elvek talán a legszebben az egyház szeretetszolgálatáról szóló VIII. törvénycikkben érvényesülnek. Ez a törvénycikk az egyháznak hitből fakadó sokféle és sokféle elágazó szeretetmunkáját rendezi és szükség esetén mintegy egyházasítja. A diakóniáról szóló törvényünknek nem az a feladata és nem is lehet az a feladata, hogy mintegy létrehozza, megvalósítsa egyházunk szeretetmunkáját. Ezt az ige cselekszi. Ellenben már az egyházban kívánatos jó rend biztosítása hárul a zsinat törvényhozó munkájára, amikor a hitnek az igehirdetés nyomán termett gyümölcseivel bőlesen, szeretettel és igazságosan akar gazdálkodni. Azt a szeretetmunkát pedig, amelyet alapjában véve az egyház igehirdető tevékenysége eredményeképpen egymástól és az egyháztól is bizonyos tekintetben elkülönülő egyesületi keretekben végeztek az egyház hívei, most a VIII. törvénycikk egyházasítja, s azoknak végzését a gyülekezetekre, de az összes egyházi közületekre is bízta.

A teológiai alapra való helyezkedés különösen nyilvánvaló a VIII. törvénycikknek a Nyugdíjosztályra vonatkozó részénél. Az eddig működő Nyugdíjintézet alig volt más, mint egy kapitalista elvek alapján berendezett biztosított intézet.

A Nyugdíjintézet tagjai azért fizettek tagsági díjat, s azért igyekeztek egyházközségeik fenntartói járulékait szorgalmazni, hogy a Nyugdíjintézet tőkét gyarapítsák s így ha majd megöregszenek, annak tőkéjéből kamatostól visszakaphassák a régen befizetett pénzüket, ami azután biztosítja nyugodt, anyagi gondoktól mentes öregségüket. Ezzel szemben a mi V. törvénycikkünk szerint Nyugdíjosztályunk *szeretetmunkát* végez. Amit az egyházközségek s egyéb egyházi közületek fenntartó járulék címén a Nyugdíjosztálynak befizetnek, azt a Nyugdíjosztály a mindenkori nyugdíjasok javára fordítja és semmiképpen sem kíván a legszükségesebb tartalékon kívül tőkét gyűjteni. Persze ez a szeretetmunka se valamilyen érdemszerző jócselekedet. Hiszen egyházunk a nyugdíjosztály útján csupán olyan kötelességét teljesíti, amely Népköztársaságunkban minden munkaadónak törvényben megszabott kötelessége.

Főtisztelendő Zsinat! Ezek a kiragadott példák is világosan feltárják azt a teológiai alapvetést, amelyre törvényjavaslataink épülnek. Hadd emeljem még ki ezeknek a törvénycikkeknél világos megszövegezését, érthetőségét, egyszerű és természetes logikáját, amivel protestáns hagyományainknak megfelelő egyházi szempontot juttatunk kifejezésre. Hiszen az egyház nem agyafurt jogászoknak, hanem a híveknek a közössége. Az egyház törvényeinek az ismerete egyaránt kívánatos és megkívánandó az egyház minden tagjánál. Hasonló szempont érvényesül akkor is, amikor törvényjavaslatainkat úgy szerkesztettük meg, hogy nemcsak a részben az Egyházi Alkotmányból, rész-

ben az Egyházi Törvényekből kombinált törvénykönyvet, hanem a sokféle szabályrendeletet is nélkülözni tudjuk egyházi életünk minden pontján, miután a törvényekben minden idevágó és szükséges rendelkezést összefoglaltunk. Ez a világosság, a komplikáltságnak ez a hiánya, az egyszerűség és a természetesség megint csak megújhódott egyházi életünk saját-sága, de természetesen az ige alapján. Egyházunknak nincs és nem is lehet semmiféle titkolni valója. Hiszen kötelessége, hogy világosságban járjon s tagjai azokká legyenek, akikről Megváltónk azt mondotta: „Ti vagytok a világ világossága“.

Persze alázatosan bevalljuk, nem tartunk igényt a tökéletességre s nem állítjuk, hogy ezek a törvénycikkek abszolút értelemben jók és helyesek. Valljuk azonban, hogy teológiai szempontból, egyházunk mivoltának és valóságos helyzetének meggyőződésünk szerint a szóban forgó területeken, ezek a törvényjavaslatok felelnek meg a legjobban, s a legjobban megfelelnek annak a felelősségnek is, melyet egyházunkért magunkban hordozunk. Evangélikus egyházunk iránti ugyanezen felelősségtől és egyházunk népe iránti szeretettől indítatva, kérem a Főtisztelendő Zsinatot, hogy ugyanilyen egyházszeretettől és felelősségtudattól vezéreltetve végezze törvényalkotó munkáját zsinatunknak ezen a mostani ülészakán, s hozza meg döntéseit egyházunk, s egyházunk népe javára.

Ján Chabada szlovák egyetemes püspök üdvözlő beszéde zsinatunkon

Kegyelem és békesség néktek az Úrtól, a mi Atyántól s az Úr Jézus Krisztustól, ámen.

Kedves testvérek az Úr Jézus Krisztusban való hitben!

Szeretettel s elmondhatatlan örömmel érkeztünk közétek, hogy az apostoli köszöntéssel üdvözljünk benneteket a Cseh-szlovák Köztársaságban levő Szlovák Ág. Hitv. Evangélikus Egyház nevében, amely több mint 400 000 hívőt képvisel. Megbízatusunk értelmében ezt az egyházat képviseljük itt az önök történelmi zsinati gyűlésén.

Együtt jöttem el önökhöz a mi nyugati egyházkerületünk püspökével, *Andrej Ludovič Katina* testvérrel, aki egyúttal az „Evanjelický Posol zpod Tatier“ szerkesztője s az egyházi könyvkiadás vezetője, továbbá a pozsonyi szlovák evangélikus hittudományi kar dékánjával, *dr. Ján Michalko*-val, valamint *Cyryll Hlaváč* testvérrel, a modori egyetemes püspöki hivatal sajtóosztályának képviselőjével.

Tudjuk, hogy üdvözlésünket éppen abban a pillanatban hozzuk, amikor befejezés előtt állanak mind a szervezési, mind

pedig a belső munkák, amelyeknek végrehajtását egyházuk élete követeli. Ennek áldásos működéséhez új feltételeket szab a jelen történelmi átalakulása, amely átalakulás az emberi társadalmat egyformán éri mind nálunk, mind a magyar népi demokratikus államban.

Bizonyos problémák előtt állottunk és állunk mi is egyházunkban, azaz állanak az összes egyházak hazánkban. Az elmúlt két év alatt befejeztük egyházunkban az Egyetemes Püspöki Hivatal megszervezését, melynek székhelye a Pozsony melletti Modorban van. 1951. okt. 9-én megtartott zsinati ülésünkön elfogadtuk az új egyházi alkotmányt, amelynek keretében sikeresen fejlődik egyházi és vallási életünk drága egyházunkban. Gyülekezeteink megválasztották az önálló egyetemes püspököt, amely tisztet a múlt évig a szolgálatára nézve idősebb püspök látott el. A múlt év végén választották meg az itt jelenlévő *A. L. Katina* testvért püspökké Fedor Ruppeldt püspök testvér után, aki egészségügyi okokból hivataláról leköszönt. Így ma egyházunkat három püspök igazgatja. A múlt esztendő végén s a mostani év elején végrehajtottuk az egyház területi újjászervezését, úgyhogy most 15 egyházmegyénk van, amelyek területileg azonosak több állami közigazgatási járással. Hasonlóképpen átszerveztük a kerületeket is. Most két kerület terül el három-három megye területén. Az egyházmegyék újjászervezésével egyidőben megtartottuk a választásokat az egyházmegyék elnökségébe, a presbitériumokba és egyéb tisztségekre, minthogy úgyszólván valamennyi egyházmegyében területi változás állott be azzal, hogy néhány hitközség az egyik egyházmegyéből átkerült a másikba. Az új esprestestvérek és helyetteseik leteszik szolgálati fogadalmukat a kormány képviselői előtt nemsokára azután, hogy mi innen hazatérünk.

Hittudományi karunkat kiegészítettük egy előkészítő tanfolyammal, amelyen azok készülnek elő a hittudományi tanulmányokra, akiknek még nincs meg a középiskolai érettségijük. Ezt a tanfolyamot azonban Prágába helyezték át s ott egyesült azzal a tanfolyammal, amely ott a Comenius hittudományi karon már fennállott. Az egybeolvadás egyrészt pénzügyi-takarékossági okokból történt, másrészt azért, hogy a tanulmányi színvonal emelkedjék.

Túl vagyunk már az iskolai hitoktatás kérdésének új fázisán is. A régebbihez képest a különbség most abban van, hogy az iskolai vallásoktatásban csak azok részesülnek, akik jelentkeztek erre, s nem vesznek részt rajta azok, akik ezt bejelentették. Egyidejűleg újjászervezzük egyházi könyvkiadásunkat is, amely ismeretes önök előtt is, „Tranoscius“ a neve. Ez most része lesz az Egyházi Könyvkiadóvállalatnak, amelyet a Szlovák Egyházi Ügyek Hivatala mellett létesítenek, hogy így biztosítottassék a rendszeres papírellátás, a templomok felszerelése, valamint az egyházi hivataloké is.

Élénk élet jelei mutatkoznak gyülekezeteinkben is. Csak röviden megemlítem, hogy gyülekezeteink 1950-ben építkezéseket, javításokat és befektetéseket fejeztek be több mint 10 millió korona értékben. 1951-ben már ugyanerre 11 millió koronát meghaladó összeget adtak ki. Az 1952. évi kiadásokról még nincsenek kimutatásaink. 1951-ben befejeződött egy templomépítés Naszvadon, amelynek állami hozzájárulása 3,500.000 korona, ugyanakkor az égyház maga 700.000 koronával járult hozzá az építkezéshez. Ugyancsak 1952 elején építették meg a Pozsony melletti Szencen az új templomot, amelyhez az állam 3,240.000 koronával s az Egyetemes Egyház $\frac{3}{4}$ millióval járult hozzá.

1951. évben állami forrásokból egyházunk több mint 40 millió koronát kapott, mégpedig a lelkészek fizetésére, különböző befektetésekre és karbantartásra, a hittudományi karra és ösztöndíjakra. Ezt az egész gazdálkodást Csehországban és Morvaországban a prágai egyházügyi hivatal, Szlovákiában pedig a Szlovák Egyházi Ügyek Hivatala intézi Pozsonyban. Ennek a hivatalnak és a mi népi demokratikus rendszerünknek köszönhetjük, hogy ilyen sikeres mérleget tudunk felmutatni.

Ami könyvkiadásunkat illeti, jelenthetjük, hogy a *Tranoscius* és a *Zpevník* énekeskönyveken kívül a közeljövőben jelenik meg az *Agenda*, megjelent már egy konfirmációs kézikönyv, most fejezzük be a zsoltárok fordítását, valamint az egész Szentírás szlovák fordítását. Comenius évfordulója alkalmából kiadtuk híres művét, „A világ útvesztőjét“. Két egyházi folyóiratunk jelenik meg, havonként a *Cirkevné listy* és kéthetenként az *Evanjeliczký posol spod Tatier*. Ez az egyházi építőmunka része a mi egész népi demokratikus hazánk felépítésének. Hazánk gyors iramban halad a szocialista haza felépítésében. Ebben az építő lendületben, mely népünket jellemzi, kiveszi részét egyházunk is, különösen azzal, hogy hozzájárul annak az erkölcsi, jellemes embertípusnak a felneveléséhez, aki tele van felelősséggel a közösség javára, úgy, ahogy erre egyházi alkotmányunk hetedik paragrafusa is kötelez minket. Arra kérjük híveinket, hogy Jézus Krisztusba vetett hitükön kívül s egyházunkhoz való hűségükön kívül példás életükkel is világítsanak s odaadó munkájukkal és becsületeségükkel váljanak ki környezetükből. Egyházunk és hazánk felépítésének üteme gyorsabb volna s nagyobb lehetőséget adna a virágzásnak, ha nem kellene küzdenünk a béke frontján az esetleges új háború ellen. Ilyen okból mi is most történelmünk olyan korszakát éljük, mint Izrael népe Nehémiás próféta korában, amikor „...Egyik kezökkel, amely a munkát végező, rakodának, másik kezök pedig a fegyvert tartja vala“ (4,17). Így nemcsak építői vagyunk saját házunknak, hanem egyúttal őrzői és védelmezői is.

Ilyen helyzetben azonban nemcsak mi vagyunk. A népi demokratikus államok családjába tartozunk, amelynek közös barátja a Szovjetunió s közös az ellensége: a nyugati imperialisták. Innen valók közös feladataink is az egyházi élet terén. Elsősorban egységünkről van szó. Dogmatikai téren nem kell erről tárgyalnunk. Hisz egyazon alapon állunk s ez az alap Jézus Krisztus és az ő evangéliuma, úgy, ahogy szimbólikus könyveink magyarázzák. Így tehát ama kérdések és eljárások egységéről van szó, melyek szorosan összefüggnék az étellel. Ezek között az első helyen ez a kérdés áll: háború vagy béke? Ennek a kérdésnek a megoldása vagy egy új boldog lét kezdetét jelenti minden ember számára a világon, vagy meg nem oldása elhozza minden élő és élettelen pusztulását. Ennek tudatában vagyunk mi is egyházunkban. Azért alapos hittudományi s bibliai indokolás után valóban őszinte a viszonyunk és hozzátartozásunk ahhoz az óriási békemozgalomhoz, amelyet ma a Béke-Világtanács képvisel. Ennek a testületnek a működésében korszakalkotó isteni beavatkozást látunk az emberiség történetébe. Ezért imádsággal és üdvözlettel köszöntötték gyülekezeteink a népek békekongresszusának ülését Bécsben. Nem volt még az emberiség történetében olyan mozgalom, amely ehhez hasonló együttérzéssel és sikerrel hatna. Néhány év alatt az emberiség egyharmada sorakozott fel zászlaja alá.

Tudatában van ennek az Egyházak Világtanácsa is, amely legutóbbi ülésén Indiában, ennek az esztendőnek elején olyan nyilatkozatot adott ki, amely részben már azonos a világbéke-mozgalom programjával, részben pedig fokozatos közeledést jelent feléje. Az Egyházak Világtanácsának ez a haladása azazal magyarázható, hogy e testület is immár tudatában van rendkívüli felelősségének egy új világháború esetleges kirobbanása tekintetében. Az Egyházak Világtanácsa ezekről a kérdésekről azonban csupán titkos ülésben tanácskozott. Mi azonban hangosan, hangsúlyozottan és egyértelműen a béke hívei vagyunk.

A békét óhajtjuk. Ez azonban nem gyöngeségünk megnyilvánulása, sem pedig a háborútól való félelmünké. Amikor azt mondjuk, hogy békét akarunk s egyházunkon keresztül mozgósítjuk érte egyházunk minden tagját, valamint a külföldi egyházak tagjait is, a szövegünkkel békét követelünk önmagunk és valamennyi felebarátunk számára mind a kerek világon. Mert nem akarunk többé háborús kinszenvedést és fergeteget látni, nem akarjuk szemlélni emberi életek és értékek pusztítását nemcsak odahaza, hanem mindenütt, ott is, ahol ma még nem tudják igazán, mit jelent a háború, mert eddig csak úgy ismerték, mint kedvező alkalmat a gyors meggazdagodásra.

Hasonlóképpen amikor békét követelünk, ez nem jelenti harciasságunk gyengülését a béke frontján. A békéért azért

harcolunk, hogy az emberiség széles tömegei a saját környezetükben meggyőződjenek s önönmagukon szemléljék az élet boldogságát és örömét, amely a békés munkából származik, s a pusztulásról és szerencsétlenségről, mely a háborúból jő. Népnünket úgy vezetjük, hogy szeresse azt, amit becsületes munkájával hazájában felépített, hogy szeresse a gyárait, szántóföldjeit, rétjeit, parkjait, hogy lássa a hatalmas változást bányáiban s magasra értékelje mindazt, ami a műveltség terén történt. Hogy lássa: a kórházak, gyógyintézetek és fürdők az ő egészségének megmentésére és biztosítására valók. Egyszerűen, hogy mindezt tökéletesen lássa s tudatosítsa önmagában s ezentúl mindezt még nagyobb lelkesedéssel és készséggel védje minden kártevő ellen.

Az Isten minden eddig élt nemzedékek közül nagy szeretettel és bizalommal, egyúttal azonban felelősséggel is tüntetett ki minket. A vegytan, a fizika és a műszaki tudományok által oly jelentős titkokba avatott, amelyeket eddigelé nem ismert senki. Elmondhatjuk, hogy e titkok feltárásával az történt, amit a zsolttáríró mond (8,7): „Úrrá tetted őt kezeid munkáin, mindent lábai alá vetettél“. E titkok közül csak azokat említjük, amelyek napjainkban nagy szerepet játszanak.

Ismerjük már az atomerőt. Ennek magva ott volt az Istentől teremtett természetben a világ kezdetétől fogva, de mi csak most jöttünk rá. Miként a bibliai történet szerint a Teremtő a paradicsomban az első embert odaállította a jó és rossz tudásának fájához, azonképpen minket most a földön az atomerő elé állít, amelyet ugyancsak minden jó és rossz forrásának nevezhetünk. Ismerkedünk ennek az erőnek a hatalmával és segítő erejével is, hogy az ember jóra használja fel. De könnyen tudnók megízlelni rossz tulajdonságait is, ha hagynók magunkat a bűn útjára csábítani és az atomenergia bevetésével az emberiség elpusztítását előidézni. Hasonlóképpen ismerte meg a világ az utóbbi években a baktériumokat is, melyek ugyancsak időtlen idők óta léteznek, figyelemre sem méltatva. Egyfelől kitűnő gyógyszerként hatnak eddig gyógyíthatatlannak vélt betegségeknel, másfelől azonban halált hoznak s pusztítást, ha az ember arra használja őket, amire most Koreában és részben Kínában használják s könnyen megtörténhetik, hogy másutt is így jelennek meg, ha a nemzetek nem lesznek eléggé éberek.

Nem azért szólunk korunk e két tényezőjéről, mert szüntelen beszélnek és írnak róluk, hanem azért, mivel Krisztus egyházának tagjai vagyunk, aki nekünk örökül hagyta a szeretet nagy parancsát és hangsúlyozta felebarátunk szolgálatát és megmentését. Mi pedig ma látjuk, hogyan élnek vissza azokkal az ajándékokkal, amelyeket az Úr azért adott az embernek, hogy többé már ne orcája verejtékével, hanem örömben fogassza kenyerét.

Nem akarjuk, hogy újból felénk szóljon az Úr kérdése, melyet Kainhoz intézett: „Hol van Ábel, a te atyádfia?” (Mózes I, 4, 9). Ez a kérdés már egyszer elhangzott nemzedékünk felé, az első és második világháború után, midőn mindnyájunkat, de különösen minket, az egyházak felelős tényezőit, vád alá helyezett az Úr: „A te atyádfiának vére kiált énhozzám a földről” (Mózes I, 4, 10). Sajnálattal és büntudattal valjuk meg, hogy máig sem tudunk megnyugtató választ adni az Úrnak erre a kérdésére: „Mit cselekedtél?“, amikor értékeljük eddigi munkásságunkat a világ békéjéért. Megvalljuk, hogy nem voltunk eléggé éberek a két világháború előtt, nem vettünk igénybe elég erőt ellenük, minthogy nem is tehetjük meg, szorosán össze lévén kötve amaz uralkodó körökkel, amelyek a háborút nem az emberi szenvedés s az anyagi kár szempontjából ítélték meg, nem a dolgozó nép kárát nézték, hanem csupán a saját anyagi és hatalmi érdeküket.

Saját bőrünkön tapasztaltuk mindezt mi is, önök is, mégpedig fölöttébb nagy mértékben, különösen az elmúlt háborúban. Sztálingrád s Leningrád romjaihoz s számos más szovjet városéhoz számítsuk oda a lengyel Varsót, a cseh Lidicét és Lezákit, a szlovák Tokaikot, Priechodot, Lieskovecet, Radványt, a sok tömegsírt és az önök Budapestjét is. Így közös lett a sorsunk, közös életiskolát jártunk ki s ezért közösek a jövőbe vezető feladataink s közös a felelősségünk is ezért a jövőért. Azért arra kérjük önöket, hogy ilyen szellemben értékeljék és értsék a mi ittenvaló jelenlétünket a zsinaton.

Szlovák Evangélikus Egyházunk történetében 1918 óta ez az első eset, hogy vezetői meglátogatják a Magyar Evangélikus Egyházat. Bevalljuk, hogy kerestünk összeköttetést a testvéregyházakkal nyugaton, de megfélekedtünk a hozzánk legközelebb esőkről, közvetlen szomszédainkról. Ennek oka az volt, hogy mind a mi oldalunkon, mind az önök oldalán elburjándzott a nemzetek együttélésének legsúlyosabb bűne, amelyet nemzeti gyűlölködésnek szokás nevezni. Ezt a bűnt egyházainkban is komolyabb tényezőnek vettük, mint Krisztus szeretetének, irgalmasságának lelkét, valamint azt, hogy mindnyájan Istennek gyermekei vagyunk. A nemzeti gyűlölködésnek előnyt biztosítottunk nemcsak politikánkban, műveltségi és gazdasági életünkben, hanem még az egyházban is. Ezzel a gyűlölettel mint komoly tényezővel számoltak a második világháborúnak megszervezői is. Minthogy egyházainkban és egyházainkkal a nemzeti sovinizmus ölelésében vergődünk, képtelenek voltunk arra, hogy bűnbánó szívvel Krisztus lábaihoz hajoljunk, képtelenek voltunk felépülni ama lelki házzá, szent papsággá, hogy lelki áldozatukkal áldozzunk, amelyek kedvesek Istennek a Jézus Krisztus által (I. Péter 2, 5). Így történt, hogy nem tudunk kölesönös bizalommal találkozni s a testvéri szeretet szellemében és békeességben beszélgetni egyházunk alapvető kérdéseiről és feladatairól.

Ma már, Istennek hála, más szelek fújnak a Dunától északra és délre, mint amilyenek fújtak még a közelmúltban. Megváltozott a légkör államaink között is, attól a pillanattól kezdve, hogy országainkban megjelent a szovjet hadsereg bátor képviselője és nemcsak mint felszabadító, hanem mint egy eszmeiség képviselője, amely a proletár internacionalizmus szellemében megtanított minket a nemzetiségi kérdés megoldására is. E kérdések szerencsés megoldására lelkesítve a Szovjetunió példája nyomán, s a keresztyén testvériség szellemében szeretnénk kölcsönösen egyházainkban egymáshoz közeledni s egyházainkon keresztül találkozni nemzeteink minden fiával. Boldog vagyok, hogy itt önök előtt nemcsak saját nevemben, hanem Csehszlovákia dolgozó népének nevében is elmondhatom, nem félek többé a magyartól, mint ahogy nem félek immár attól a némettől sem, akit előttem Martin Niemöller jelent s számos más Niemöller-féle német. Mert a mai Magyarország már nem Horthy-Magyarország s az ő báróié és grófjaié, hanem *Rákosi* Magyarország, a dolgozó nép Magyarország, miként a mi Csehszlovák Köztársaságunk immár *Gottwald* köztársasága s szerencsés, boldog hazája mindazoknak, akik felépítésén becsületesen dolgoznak s jelenével és jövőjével tisztességesen gondolkodnak. Szeretem a magyar gyermekeket, mint a saját gyermekeimet, megáldom a magyar otthonokat, miként a mieinket, szívből üdvözlöm nagy építő sikerreikkel egyetemben a magyar munkásokat, a parasztokat s azokat, akik szellemi munkájukkal ezeknek az oldalán állanak. Hallom a születő új magyar élet mélységesen mély dallamát az önök gyárainak gépeiből, a szántóföldek traktoráiból s örülök mindennek úgy, mint saját hazám sokoldalú fejlődésének. S ezután arra kérem önöket mind, hogy ki-ki a maga munkahelyén úgy éljen és úgy dolgozzék, hogy a régi dolgok már egyszer s mindenkorra végképp elmúljanak, hogy a vén Duna örök időkre sodorja el körülünkől mindazt, ami a múltban ellentétet és gyűlölséget támasztott közöttünk. A Duna kössön össze minket s roppant erejét állítsa nemzeteink szolgálatába, amikor boldog és örömmel teli békés életet építünk jelenünkben a jövőnek.

Ennek a mi közös erőfeszítésünknek adjon az Isten bőségesen szeretetet és békességet. „Az én szeretetem a Jézus Krisztusban maradjon mindnyájatokkal.“

Amen.

A keresztyén embernek kevés szót és sok cselekedetet kell véghezvinnie.

Luther

Széljegyzetek a Lutheránus Világszövetség hannoveri konferenciájának két előadásához

VILÁGGYŰLÉSEK hosszú időt igénybevevő előkészületek után jönnek létre, és hosszú időre szóló szellemi táplálékot nyújtanak a résztvevőknek. De még azok is, akik csak a sajtóban leköszönt előadásokra kénytelenek szorítkozni, azok is érzik, hogy egy nagy közösségnek tagjai s jogosultak, sőt kötelesek hozzászólni az elhangzott előadásokhoz a közös evangéliumi és hitvallási alap minél világosabb kimutatása végett, amint hogy erre lapunk püspök szerkesztője is felhívja a figyelmet bevezető tájékoztatásában.

Amíg a lundi világyűlésnek az Egyházzól szóló átfogó fejtegetés volt a főtárgya, addig a hannoveri Lutheránus világkonferencián a Megigazulás kérdése állt a megbeszélés központjában. Nygren püspök és Bring professzor előadásai evangélikus egyházunknak ezt a központi tanítását veszik vizsgálat alá a törvény, evangéliom, hit és az ezeket magában foglaló élőigéről szóló előadásaikban. (Lásd a Lelkipásztor 1952. szept.-i számát.)

Nygren püspök „Az élő ige a felelős egyházban“ című nagyhorderejű előadásban hangsúlyozza, hogy: „Nem elégedhetünk meg azzal, hogy a reformáció nagy jelszavai köré gyülekezünk sűrű csoportokban, hogy a régi, jólismert hittételeket hozzuk elő és újra felismerve erősítsük meg azokat. Azután az együttlét által megerősödvé abban a megnyugtató tudatban utazzunk haza, hogy jó lutheránusok és az igazi tanítás birtokosai vagyunk.“ Ezt a legrosszabbnak mondja, amit csak tehetnénk. Luther nyomán az Íráshoz kell mennünk, hogy a titkát feltárja előttünk szemben a kényelmes és olesó tradicionalizmussal.

Ezen bevezető gondolatok után rámutat arra, hogy a római egyház vádja szerint evangélikus egyházunk egyetlen mozzanatot ragadott ki az általános keresztyén hitből és azt olyan erősen hangsúlyozza, hogy hamissá válik. A hit által való megigazulás egy tanítási pont a többi mellett, de a „sola fide“ mindent elront. Luther egyoldalúan Pálhoz kötötte magát és ezáltal hite egyoldalú, páli színezetű eretnekséggé vált.

A római egyháznak ezt az igaztalan bírálatát Nygren erőteljesen visszautasítja, de rámutat arra, hogy a későbbi lutheránus egyház az egyedül hit által való megigazulást mint a lutheránusságot jellemző külön felfogást, mint „különleges tanítást“ állította oda. Ehhez pedig szerinte egy egyháznak sines joga. Nincs joga azt mondani, hogy én Pálhoz igazodom és kevesebbet érdeklődöm a többi újtestamentomi tanúbizonyosságtevő iránt. A világkonferencia célját is abban látja, hogy új kiindulópontból az egy egységes evangéliomot ismét átgondolja

és új szavakkal fejezze ki. Luther nyomán a reformáció egyházai az evangéliomhoz páli kiinduló pontról közelednek. E konferencia célját abban tűzi ki, hogy az evangéliomot jánosi kiinduló pontból gondolja át. Az élő Igét János evangélistának prológusában látja legerőteljesebben. Az élő Ige Jézus Krisztus és testté levése (Jn. 1:14; 1. Jn. 1:1) a kiinduló pont, ahonnan el kell indulni.

Ha előadónak igaza is van abban, hogy egy ilyen világkonferenciának nem lehet a célja (inkább azt mondanám egyetlen feladata) a közös reformátori örökség felmutatása és az abban való gyönyörködés, hanem a „semper reformari“ elve alapján a nagy művet folytatni kell, és egy generáció sem elégedhet meg egyszerűen az előző felfogásának szajkószerű ismételtetésével. De az alappillérek szilárdan kell állnia, és nem lehet szó a reformáció anyagi alapelveinek másodszorba tolásáról. Építsünk ám tovább, de az alapra, és itt is vigyázzunk az I. Kor. 1. 3:1—13. alapján arra, hogy mit építünk a fundamentumra, de a fundamentum maradjon érintetlen. Az „articulus stantis ac cadentis ecclesiae“, a hit által való megigazulás, amely olyan gyötrő küzdelmek eredményeként világosodott meg Luther előtt, maradjon továbbra is a kiindulópont és a központ bibliai teológiai vizsgálódásainknál, és ne törődjünk a római egyház igaztalan vádaskodásával. Nyitva az út előttünk, hogy az evangéliom kimeríthetetlen kincstárából új meg új értékeket hozzunk elő, de a már meglévő drágakincset ne állítsuk másodszorba.

Próbálták ezt már a teológia történetében többen is. A Schweizer, a genialis polihisztor pl. Pál apostol teológiájában mellékráternek tekinti a megigazulásról szóló tanítást, újabban is majd a misztikában, majd az eschatológiában, majd az antropológiában vélték a centrumot feltalálni, de végül is mindez beletorkollik a megigazulás alapvető kérdésébe, mert számunkra a bűnös ember számára mégis csak az a főprobléma, hogyan állhatok meg Isten előtt, hogyan lesz Isten bűnbocsátó, kegyelmes Isten a számomra, Luther szavával szólva: „Wie käm'g' ich einen gnädigen Gott?“

Őszinte köszönet illeti Nygren püspököt, hogy gondolatébresztő cikkében a döntő fontosságú incarnatióra hívja fel a figyelmet, és ezzel János evangélistának és első levelének fő témájára: „Az Ige testté lett, és mi láttuk az Ő dicsőségét mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét“. De vajjon ez más világ-e, mint amit Pál apostolnál találunk? Hiszen az incarnatio-ról szinte minden levelében boldog újjongással emlékezik meg — s ahol nem szól róla kifejezetten, ott is feltételezi. A teológiájában tényleg központi helyet elfoglaló megigazulási tan ezt nemcsak feltételezi, hanem teljességgel ezen alapszik. A testetöltött Krisztus működése, szenvedése, váltság-halála és feltámadása nélkül nem is beszélhetnénk megigazulásról. Nemcsak Titusnak mondja, hanem mindnyájunknak, boldog örömmel,

hogy „megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek“ 1:11. És amit Fil. 2:5—11-ben mond, az egész teológiai felfogásának kanduló pontja: „Aki, mikor Istennek formájában volt, nem tekintette zsákmánynak — az új tordítás szerint vissza-
térve a régihez: ragadmánynak — hogy Istennel egyenlő, hanem önmagát megüresíti, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlónak lévén... engedelmes lévén haláláig, mégpedig a keresztlátás haláláig“, — *conditio sine qua non* egész teológiai felfogására nézve, amely a feltámadott, tehát előzőleg testet öltött és meghalt — Krisztus által való elhívással kezdődik. Isten szeretete nyilvánult meg abban, hogy mikor még bűnösök voltunk, halt meg érettünk Krisztus (Róm. 5:8, amely Ján. 3:16-nak az evangéliomnak az evangéliomban Pál által való első formulázása), és a testet öltött Igében van mind Pálnak, mind Jánosnak szilárd fundamentoma a megigazulásról szóló tanításban. (Ján.-nál: „valaki hiszen benne...“)

Nem férhet kétség ahhoz, hogy János apostol ismerte és becsülte Pál apostolt, aki Csel.: 9:28. szerint „ki és bejárt az apostolok közt“ Jeruzsálemben. A Galáciai levél nyomatékosan hangsúlyozza, hogy amikor Pál a jeruzsálemi oszlop apostolok elé rakta tanításának lényegét — éppen a hit által való megigazulást —, Péter, Jakab és János teljes egyezésben volt vele és ennek kifejezéseként az egység megpecsételésére baráti jobbjukat nyújtották egymásnak (Gal. 2:9). Kisásziában, Efezusban, ahol János később működött, Pál apostol távozása és halála után is élő nagyság volt. János, ha más formában is, lényegileg azt mondja, mint Pál. A kifejezésben való eltérést az egyéniségben rejlő önállóság és az a körülmény magyarázza meg, hogy János evangéliomot ír, Pál az evangéliom alapján álló missziói igehirdetést foglalja rendszerbe. Luther János evangélistát „das einzige rechte Hauptevangelium“-nak mondja és mégis Pál apostol megigazulási tanításából indul ki, mert ebben nemcsak Pál és János felfogása, hanem az egész Újszövetség; tükrözi, amint hogy az illusztris előadó is hangsúlyozza, hogy „nincsen az evangéliomoknak különböző típusa, egy szinoptikus, egy jánosi, egy páli... Csak egy evangéliom van és azt az egyháznak a maga egészében kell hirdetnie.“

II. A TÖRVÉNY és evangéliom egymáshoz való viszonyának tárgyalásánál a hazánkban is jól ismert Bring lundi professzor azt hangsúlyozza, hogy a Krisztus korabeli zsidóság nem érezte a törvénynek azt az összetörő erejét, amely Luthert a földre sujtotta. Büszkeségüknek tekintik a törvényt és gyönyörködnek benne. Maga Pál is azt mondja a Fil. levél 3:6-ban, hogy a törvénybeli igazság tekintetében feddhetetlen volt és Gal. 1:14 szerint felülmúlta a zsidóságban nemzetebeli sok kortársát szerfelett rajongván az atyai hagyományokért.

De azt a szomorú valóságot, hogy az ember képtelen a törvény betöltésére és így az önigazság elnyerésére, már korábban ismerték. Amikor Pál a hit által való megigazulásnak a meg-

magyarázásánál a Róm. 1. 3. fejezetében a locus classicus, 3:3:20—28-at megalapozza és szól pogányoknak és zsidóknak egyaránt való bűnösségéről, az egyetemes bűnösséget, tehát a törvény betötésének képtelenségét ószövetségi zsoltár helyek alapján alapítja meg. (Zsolt. 14 : 31, 53 : 2; 5 : 10; 140 : 4.), Mindnyájan elhajoltak, egyetemlegesen haszontalanná lettek, nincs, aki jót cselekednék, nincsen csak egy is.“ (Róm. 3. 12.)

Amikor Róm. 7, 14—25-ben a belső és külső ember harcáról szól: keservesen kiált fel az emberi tehetetlenség láttára: „Óh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem ennek a halálnak a testéből?“ Ha a következő hozzátétel: „Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által“ mutatja is, hogy a keresztyén Pál éppen Krisztusban és Krisztus által találta meg a szabadulást a törvény átkától, összetörő súlyát neki is kellett éreznie, mint Luther Mártonnak, különben érthetetlen volna a törvényre, de az evangéliomra vonatkozó további fejtegetésre.

Egykor, gyermekkorában ő is boldog volt, gondtalan, élt a törvény lenyüggő hatalmától függetlenül, de amikor eljött a parancsolat — amikor a serdülő ifjúra immár érvényes a törvény — felelevenedett a bűn, ő pedig meghalt. Róm. 7 : 10.

Amit Pál a zsidókról mond Róm. 2 : 17—25-ben, ez mutatja, hogy a törvényre támaszkodás és Istennel való dicsekvés egy üres, kiégett vallásosság megnyilvánulása volt már csak. Ha ehhez hozzávesszük Jézusnak a farizeusok ellen való kemény szavait főként Máté 23-ban, amelyek Pál számára is útmutatásul szolgáltak a judaizmus által a törvény alatt való élet mibenlétének megértésére, akkor nem lehet kétséges előttünk, hogy a zsidó farizeizmus, a százszázalékos zsidóság a képmutató kegyesség, üres formalizmus, a vallásnak torzképe volt.

A prófétai magaslatról aláhanyatló zsidóság a törvény bálványozó kultuszában a törvényhez fűzött hagyománnyal, a „halacha“-val önmagát kötözte meg elszakíthatatlan köteléssel és hiába vesződött, nem tudott szabadulni. Útja egyfelől a kétségbeesésbe vezetett — ezt az utat járták meg az igazán kereső lelkiek, mint pl. Esdr. 4. k.-nek írója, aki Róm. 7. 24.-hez hasonlóan kiált fel: „Óh Ádám, mit cselekedtedél? A te bűnöd ránk is kiterjedt, mert mit használ, ha az örökélet ígértetett nekünk, ha a halál cselekedeteit cselekedjük!“ (7, 118—119.) Ugyanó kiált fel: „E világ melyik lakója nem vétkezett?“ 3, 24. Ha ezen irat írásba foglalása már Krisztus után történt is, a korábbi fejlődés torkollott ide. De volt egy másik, még szomorúbb irány is, amely felé a törvény által megkötözött zsidóság botorkált. A törvény kegyetlen szigorától, amely csak annak ígér életet, aki betölti Dt. 27, 26. Róm. 10, 5.—, a törvény megkerülésével, a képmutató „farizeizmussal“ próbálták megszabadulni. A későbbi Talmudban az „Erubin“ tractatus összefoglalja mindama módokat, amelyekkel a törvény követeléseit meg lehet kerülni a világos bizonyosságként annak, hogy ez az

irány már kezdetében az igaz vallásosságnak csak torzképe lehetett. „Dézsmát szednek a mentából, kaporból, köményből, de elhagyják, ami nehezebb a törvényben.“ (Mt. 29—23.) Színből hosszan imádkoznak, de feleméztik az özvegyek házáat. (20. 14.)

A törvényért való lelkesedés és a benne való igaz öröm, amint az pl. a 119. zsoltárban kifejezésre jut, már a múlté. Ahol afelett vitatkoztak, hogy meg szabad-e enni olyan tojást, amelyet a tyúk szombat napon tojt, ahol azt a tilalmat, hogy szombat napon a házból nem szabad semmit kivinni, úgy kerülük meg, hogy amit ki akarnak vinni, azt előbb leteszik a küszöbre és onnét viszik ki, ahol a szombatnapi útkorlátozáson úgy segítenek, hogy a szombatnapi járőföld határán leülnek, és akkor nyugodtan tovább mehetnek, ott komoly vallásosságról nem lehet szó. Hiába bálványozzák külsőleg a törvényt s tartják nagyobb csodának, mint a világ teremtését, mert szerintük a világ is azért teremtetett, hogy a törvény létre jöhessen és az emberek foglal kozhassanak vele — maga Isten is naponként több órát fordít a törvény tanulmányozásával (!) — aminthogy Izsák fiai már anyjuk méhében is a törvény felett vitatkoztak (!), — mindez csak megerősíti Pálnak, és az ő nyomán Luthernak azt a tanítását, hogy a törvény csak az által és annyiban lett Krisztusra vezérlő mester, mert megmutatta az embernek tehetetlenségét és odakényszerítette, szinte azt mondhatjuk ostorozta, Krisztus lábaihoz.

Az nyilvánvaló dolog, hogy Luther nem szolgálai másolója Pálnak. Az egyéniség, ill. személyiség éppen Isten választott embereinél feltétlenül egyéni szint ad a közösen vallott alapigazságoknak, — de nem kell sokat bizonygatnunk, csak olvassuk el énekeskönyvünkben a 349. sz. éneket: „Bűnösök Hozzád kiáltunk“, vagy a 351-et „Jer örvendjünk keresztyének“, — hogy megértsük Luthernek a törvényre és evangéliumra vonatkozó alapfelfogását, és ennek Pál apostolával való tartalmi azonosságát.

Nitimur in vetitum, semper cupimusque negata, sóhajt fel már Ovidius. Nincs más út, mint Krisztus keresztje, amely ha lesujt, de fel is emel, összetör, de újjáteremt. „Stirbe und werde“ vesd le az óembert és öltsd fel az újat, ez a törvény és evangéliom vizsgálatának a végső eredménye, amelyet mind Pálnál, mind Luthernél egybehangzóan találhatunk meg.

Dr. Kiss Jenő
ny. egyet. theol. tanár.

Az ember nem él mindig hegycsúcsokon, noha ott tisztább a levegő és messzebb ér a kilátás, hanem a termékeny völgyek megművelése is a mi feladatunk.

Sokrates

Böjti igehirdetésünk

1. Böjti igehirdetésünk főtémája a „nagy szenvedés“, Ma már nem kell az igehirdetőket óvni attól a kísértéstől, hogy Jézus szenvedése iránti részvétkeljesben lássák böjti igehirdetésük célját. Talán azt sem kell hangsúlyozni, hogy prédikációnk célja nem lehet valami fájdalmas böjti hangulat keltése. Ellenben elég gyakori hiba az, hogy Jézus alázatos szenvedésével mint példával akarunk szenvedőknek erőt s vigasztalást nyújtani, és hogy ez a vigasztalás minél erősebben érvényesülhessen, különösen is sokat beszélünk böjtben az emberi szenvedésekről és nyomorúságokról. Böjti beszédek sokszor terjesznek valami világfájdalmas hangulatot, hogy annál hatásosabban lehessen utalni Jézusra, aki mindent engedelmesen viselt, s ezért megért minden szenvedést stb. Kétségtelen, hogy van szenvedés és van nyomorúság, és ezekre Jézus szenvedése mint példakép is erőt s vigasztalást nyújt. De az is kétségtelen, hogy igehirdetésünk nem terjeszthet világfájdalmas hangulatot még böjtben sem. Ez ellen úgy védekezhetünk, ha világosan és félreérthetetlenül megmondjuk, hogy Jézus szenvedése páratlan szenvedés. Szemvedése történetében is világossá válik ez: magárahagyottan, egyedül szenved. Nincs sorstársa. Megnyilatkozása ez annak, hogy Ő a megváltó, vagyis szenvedése is megváltói küldetéséből következik és Isten akaratából minden ember javára: üdvösségére szolgál. Ezért soha senki se szenved úgy, mint ahogyan Jézus szenvedett. Miért éppen ennek a szenvedésnek és csak ennek van üdvözítő ereje és jelentősége: az az Isten akaratának misztériuma, amelyet körül lehet írni, de megfejtteni nem. A világ bűnét hordozó bárány, a fájdalmak embere, az élet kenyere, az önmagát feláldozó főpap, a lerombolt templom, a földben elhaló gabonamag: mind reális hasonlatok, de csak hasonlatok és nem magyarázatai Jézus szenvedése titkának.

2. Böjt a régi egyházban a megkeresztelendők oktatásának ideje volt. Erre való tekintettel hangsúlyozzák a böjti egyházi perikopák, hogy a keresztyén ember szembenáll a sáttánnal, a világgal és a test kívánságaival. Ennek igazságát mi is megszólaltatjuk. De hamis csengésűvé válik igehirdetésünk, ha azt a benyomást keltjük, mintha a keresztyénség lényege szerint a világ és az élet megvetése volna. Itt is Jézus szenvedésének helyes értelmén kell tájékozódni. Figyelnünk kell arra, hogy Jézus szenvedése nem passzív, hanem aktív szenvedés volt, vagyis szenvedése nem világról lemondó visszavonulás, beletörődés, megnyugvás volt, hanem annak következménye, hogy harcolt és cselekedett a világért és az életért. Azért szenvedett, mert nem mondott le a világról, hanem harcolt érte. Nem vetette meg az életet, hanem a magát mint értéket adta oda, hogy övének élete legyen. Szemvedése a világ és az élet igenléséből

következett. Persze a maga életét nem menti, — ezért csúfolják a kereszten — hanem mindig másokét: ezzel lesz szenvedése megváltó szenvedés és egyben példakép is. Böjiben sem lehetünk a világnak hátatfordító és az életet megvető, hanem csakis a világban a világért élő és önmagát odaszánó keresztyénség szószólói.

3. A szenvedéstörténet főalakja Jézus. Mégis míg Ő egy-maga szenved, „sok szív gondolata“ nyilvánvalóvá válik. Jézus szenvedése állásfoglalásra és megnyilatkozásra kényszerít mindenkit: a szenvedő Jézus láttán színt kell valani. Eközben téves megvilágí áiba kerül sok emberi bűn és gyarlóság: apró és nagyon emberi hibák megrendítő következményekkel, amelyek mind belefógnak azokba az eseményekbe, melyeknek vége a Golgota. A böjti ígahirdetés fokozott értelemben bűnöket leleplező ígahirdetés. Rá kell döbbsentenie arra, hogy a Judások, Péterek, Kajafások és a többi névtelenek apró, nagyon érthető és nagyon emberi bűnei hogyan végződhetnek a legsúlyosabbal: Krisztustagadással. Azt mondhatnám: a böjti ígahirdetés a bűnök krisztocentrikus vonatkozását tárja fel, s ebben a vonatkozásban böjt egész különös értelemben a bűnmegismerés és bűnbánat ideje. De itt nem állhatunk meg. Az evangéliumok azért tárják fel olyan nyíltan a szenvedéstörténet melékalakjainak bűnét és bukását, mert ott tudják az események fölött a bűnbocsánatot. Mi is azzal a bizonyossággal és azzal a bizonyágtétellel döbbsenünk rá kis és nagy bűnökre, hogy van rájuk orvosság: a bűnbocsánat.

Pröhle Károly

Négyszemközt

Hasznos dolog, kedves Lelkésztestvér, hogy amikor így négyszemközt vagyunk, megbeszéljük őszintén szolgálataunk problémáit. Van elég belőlük, és ha jó munkát akarunk végezni szolgálatunkban, helyes, ha megbeszéljük tapasztalatainkat, vagy ha együtt keressük meg az előrehaladás útját. Beszéljünk mindjárt arról, hogy miképpen nézünk munkánkra.

A megelégedettség soha nem lehet termékeny, soha nem szállhet lendületet és előrehaladást, csak hanyatlást. Hiszen legjellemzőbb tulajdonsága a mozdulatlanság, sőt: a mozdíthatatlanság. Azt hiszem, ebbe a verembe gyakran belezuhanunk. Magunkkal, munkánkkal és eredményeinkkel meg vagyunk elégedve. Ezért nem vesszük szívesen, ha valaki bíráló szóval illet, az önkritikát viszont alig ismerjük.

Persze, balgaság lenne arról beszélnünk, hogy soha, semennyire sem lehetünk megelégedve magunkkal vagy a mun-

kánkkal és az eredményeket sem szabad meglátnunk. Ez há-
látlanság lenne Isten iránt, aki megajándékoz bennünket szol-
gálatunkban is kegyelmes ajándékaival, így megengedi azt is,
hogy egyházunk élete hálásan emlékezhessék új meg új ered-
ményekre. Nem is az a baj, ha helyesen és tiszta szemmel ész-
revesszük mindazt az újat és eredményest, amit Isten meg-
adott munkánk során. A hiba akkor keletkezik, ha megállunk
ezen a ponton és meglegedetten elmerülünk eredményeink
szemléletébe.

A kritika mozgató erő. Amikor egyházunk életét, saját
munkánkat így vesszük szemügyre, akkor ez az erő hatásos
lesz és szüntelenül mozgásban tart. Lendületet ad és ihlet.
Ezért hasznos dolog, ha — amikor négy szemközt vagyunk —
őszintén elmondjuk, hogy hol van hiba a munkánkban. A ta-
kargatás nem hoz eredményt, a hiba felfedezése pedig már
féleredmény.

Így kell figyelniük állandóan mondanivalónkat is, és éles
próbára tenni tanításunkat. Nem mintha kételkednék Isten
igéjében, nem, hanem mert éppen azt akarjuk, hogy tisztán és
igazán érvényesüljön. Tegyük ezért latra minden szavunkat,
és ne sajnáljuk tanításunktól a kritika legerősebb és legélesebb
fényugarát. Hadd hozza felszínre mindazt, ami kétség nélkül
helyes, és hadd lássuk meg azokat a pontokat is félreérthet-
etlenül, ahol szükség van helyesbítésre. A kritikus szemlélődés
így hallatlan biztonságot is ad munkánkban. Aki fél a bírál-
lattól, aki menekül tőle, az sosem lehet biztos a dolgában, az
nem ismeri a helyest és a helytelent, az bizonytalankodásra
van kárhóztatva, akárcsak egy kis ladik viharzó tengeren.
Szilárd talajra csak a bátor kritika állíthat, mert meggyőző-
dsére nevel.

Amikor tehát rávetődik munkánkra a bírálat éles fénye, ne
igyekezzünk hamar ráteríteni a homályt hozó függönyt, ne
törekedjünk arra, hogy általánosságokba és messzeségekbe tér-
jünk ki a kérdések elől. Bátran és őszintén nézzünk szembe
minden kérdéssel, és saját magunk legyünk azok, akik csilla-
píthatatlan étvággal kutatjuk az igazságot.

Ha meglegszünk magunkkal, munkánkkal és elbizakodot-
tan megállunk egyhelyben, akkor szükségképpen csalódnunk
kell és hanyatlanunk. De ha magunk kezdjük meg önmagunk-
nak és munkánknak kritikus figyelését, akkor nem maradhat
el a jó eredmény: az előrehaladás.

Fogjunk össze ezért a célért, és becsületes szándékkal se-
gítsük egymást, hogy munkánk és szolgálatunk legyen tisztá-
bb, igazabb és eredményesebb, azaz egyre inkább szolgálja
az emberek javát és Isten dicsőségét.

Z. L.

**Az okos mindent megjegyez, ami fontos, a bölcs elfelejt
mindent, ami nem fontos.**

Elváltak esketése

1. A férfi és nő viszonyára vonatkozó bibliai igék a házasságra és nem az esketésre vonatkoznak. Amaz *Isten* teremtési rendjéhez tartozik, emez lelkipásztori igehirdetés.

2. *Isten* akarata feltétlen érvényt követel, megengedhetetlen, hogy kazuisztikusan félre magyarázzuk. Ennek megfelelően minden házassági válás *Is'en* akarata elleni véték, tehát bűn.

3. Az egyházi cselekmény a bűnösökre irányul és nem az igazakra, akiknek nincs szükségük megtérésre. Az esketés ebben a tekintetben sem jelent kivételt.

4. Az elváltak esketése iránti megfontolások abból az időből származnak, amelyben az esketés egyúttal állami jogi aktus is volt.

5. Az elváltak esketése mondhatnánk a megrögzött iszákosok temetéséhez hasonló, akik szenvedélyük miatt családjukat is tönkretették. Ahogyan az ilyen temetés megtérésre hívó szó a részvevőkhöz és nem megtisztelő cselekedet a hamisan alkalmazott jelszó alatt: „A szeretet sok bűnt elfedez“, úgy az elváltak esketése is bűnbánati cselekmény.

6. Az elváltak esketésének ez a jellege az esketés előtti beszélgetésben, valamint az ünnepség formájában (például: harangszó nincs) jusson világosan kifejezésre. Minden esetre világosan kell látni és láttatni, hogy az először házasulók sem „igazak“.

7. Megengedhető az esketés megtagadása bizonyos lelkipásztori esetekben, például akkor, ha ismételt válásról van szó és az egyik házastfélnek, vagy mindkettőnek az egész magatartása sejtetni engedi, hogy az esketést csupán külső okokból kívánják.

8. Az elváltak esketése az egyházi fegyelem egyéb kérdései között csupán csak egy. A bibliai egyházfegyelmet azonban komolyan csak akkor lehet gyakorolni, ha a gyülekezetekben a bibliai erkölcs hatékony. A jelen viszonyok között az elváltakat távolról sem lehet az iszákosokkal egyforma elbírálásban részesíteni, nem is szólva az öngyilkosokról.

9. Az egyházi igehirdetésnek teljes komolyságával szembe kell fordulnia a megromlott erkölcsökkel. De megengedhetetlen, s egyházilag nem is indokolható, hogy az erkölcsiség tovább lazulása ellenében az esketési fegyelmet, tehát az egyházi fegyelem egyik különleges területét használjuk fel.

10. Magatartásával az egyház se tanúsíthatja: „Hálát adok *Neked, Isten*, hogy nem vagyok olyan, mint ez a házasságtörő.“ Egész magatartását a következő íge szabja meg: „*Isten*, légy irgalmas nékem bűnösnek!“

Lic. theol. Ernst Moering szuperintendens. (Die Zeichen der Zeit, 1953. januári számából.)

Igehirdetések

Húsvétvasárnap

János ev. 20:1—10.

A HALAL LEGYŐZŐJE

1. Jézust nem tudta fogvatartani a halál. Bár a Golgotán úgy látszott, hogy a halálba-merevedett Jézus felett tökéletes diadalt aratott a halál, de a húsvéti üres sír ennek éppen ellenkezőjét hirdeti. Jézus aratott tökéletes diadalt a halál felett. *Jézus lett a halál halála.* Legyőzte azt. A keresztyén gyülekezet ennek örül, ezzel dicsekedik és ezen ujjong. «Elnyeletett a halál diadalra.» Jézus feltámadott!

2. Alapigénk *nem beszél magának a feltámadásnak az eseményéről*, hanem csak arról, hogy Mária Magdaléna, Péter és János hogyan reagáltak a feltámadás eseményére. Milyen álláspontot foglaltak el vele kapcsolatban. Az említettek nemcsak az eseményt nem látták, hanem akkor még a Feltámadottat sem látták. Kézzelel meg nem tapinthatták. Hiába álltak ott az üres sír mellett, a feltámadást *csak hinni* lehetett. Húsvétot ma ünneplő gyülekezetnek is tudnia kell, hogy bármennyire «történeti esemény» Jézus feltámadása, az mégis *hit* tárgya. Csak hittel ragadható meg. A hit tárgya maradt akkor is, amikor Mária Magdaléna, Péter és János később magával a Feltámadottal találkozhattak, láthatták, kezükkel foghatták. Éspedig azért a hit tárgya, mert Jézus nem erre az életre támadt fel (mint Lázár, vagy a naini ifjú), hanem az *örökéletre*, — vagyis tér és idő feletti állapotra —, és ezt a hatalmas ténnyt a térben és időben élő ember *csak hittel* tudja felismerni és felfogni.

Éppen ezért a húsvét nem több tudást vagy «agyismeretet», hanem *hitbeli döntést* követel azoktól, akik hallják a húsvéti evangéliumot: *Jézus feltámadott!*

3. Alapigénkben három ember döntéséről olvashatunk. Mindegyik döntött a húsvét felől.

a) *Mária Magdaléna is döntött.* Keserű, fájó mondata és hulló könnyei a jelei az ő döntésének. «Elvitték az Urat a sírból és nem tudjuk hová tették őt». Kezébe temeti könnyes arcát és «se nem lát, se nem hall». Csak a *maga* veszteségét, a *maga* árvaságát és a *maga* baját látja. Annyira el van foglalva *önnönmagával* és annyira maga-körül forog minden gondolata, hogy nem is jut eszébe: ezért üres a *sír, mert Krisztus feltámadott.* Így számára Krisztus halott, elrablott Krisztus maradt. A kétségbeesése döntés volt húsvét ellen.

Sokan vannak ma is a keresztyén gyülekezetekben, akiket annyira lefoglal saját bánatuk, veszteségük, vagy akár bűnük, hogy szinte ezeknek a megszállottságában élnek. Hiába szól a húsvéti evangélium: Krisztus feltámadott, ők csak a maguk nótáját fújják: «*az én bajom, az én bánatom, az én bűnöm...*» Ézért húsvétkor is az ilyen embereket a kripták levegője veszi körül. Azért szól húsvétkor az evangélium, hogy a *magukranézők Jézusra* nézzenek. A Diadalmasra!

b) *Péter is döntött.* Húsvét reggelén bement az üres húsvéti sírba. Látta a lepedőket és a külön összegöngyöltetett keszkenőt, amely a halott Jézus fején volt. Mindent alaposan megvizsgált. A nagy körültekintésnek és vizsgálódásnak azonban mindössze az volt az eredménye — Lukács

evangéliuma szerint —, hogy «magában csodálkozott a dolgokon». Tehát nem hitt, hanem csodálkozott. Csupán a szemével észleli a húsvét tényeit, csak a külsőt látja, de a szívében nem támadt bizonyosság a Feltámadott felől.

A gyülekezet tele van olyan emberekkel, akik Péter-módra viselkednek húsvétkor. Csak «tudják», hogy üres volt a sír, ott voltak az üres lepedők és keszkenők, de ez csak «agyismeret» a számukra *belső ismeret* nélkül. Rációjuk dolgozik, de a szívük mozdulatlan. Észlelik, hogy körülöttük húsvét van, de ők húsvétot kívül maradnak. Látják, hogy a Feltámadott erői dolgoznak körülöttük: a bűnösök megtisztulnak, a békétlenek békességre jutnak, örömtelenek örömet nyernek, de csak «magukban csodálkoznak» és nem hisznek. Azért is hangzik a húsvéti evangélium: Jézus feltámadott, hogy húsvét tényei necsak külső ismeretek legyenek a gyülekezet tagjai előtt, hanem *belső megtapasztalássá* váljanak. Vagyis a Feltámadott Krisztus békessége és ereje legyen úrrá a szívekben.

c) *János is döntött.* Ő is bement a húsvéti sírba, de nemcsak csodálkozott, hanem «látott és hitt». Az evangéliumban ő maga mondja magáról, hogy hitt. Hitt a Feltámadottban mielőtt találkozott volna Vele. Látta a láthatatlant. Nyilvánvaló, hogy ezt a hitet nem a lepedők és az üres sír ébresztette benne, hanem a Szentlélek által ajándékkul kapott hitet mindezek a tények csak «kihozzák» belőle. János nemcsak magára nézett, mint Mária Magdaléna, nem is csak a külső dolgokra, mint Péter, hanem *Jézusra*. Ezért volt húsvéti. Ezért találkozott a Diadalmassal, mielőtt valóban találkozott volna Vele.

A mai keresztyén gyülekezetekben csak azoknak a gyülekezeti tagoknak van húsvéti, akik Szentlélek által ébresztett hittel *egyedül* Jézusra néznek. De ahol ez megtörténik, ott mindig jön a boldog megtapasztalása annak, hogy Jézus valóban él és Ur bűnnek, ördögnek, halálnak ereje fölött.

Mai Mária Magdalénák, Péterek és Jánosok azért dönthetnek a Feltámadás mellett, mert Isten a golgotai kereszt és a húsvéti üres sír tényével *már döntött* a csak magukkal foglalkozó, mindent eszükkel megérteni akaró bűnös emberek mellett. Ott, ahol Isten döntését emberek *elfogadják*, ott történt meg a döntés a Feltámadott mellett. *Igy hát a döntés nem egyéb, mint a húsvéti evangélium meghallása: Jézus feltámadott!*

Húsvét másodnapja

János 11:20—27.

A HÚSVÉTI HIT MEGTEREMTŐJE

A bethániai házra ráborult a szomorúság. Kidőlt a család oszlopa, meghalt Lázár. Mária és Márta, mindegyik a maga módján, *természetes emberi gyászban* keseregnek veszteségükön. Megértjük őket, — hol együnk, hol másikkunk kuporodik melléjük a maga gyászával. — Aztán jön Jézus és *húsvéti hitet teremt a gyász helyén.*

1. Márta *kiönti keserű panaszát*: meghalt a testvérem. Jézus tudta ezt, 11. vers., Márta mégis jól tette, hogy elsírta. Még szemrehányás is van a szavában: «Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem.» A legfájóbb «miért»-ek koporsók mellett, sírok felett szoktak szívünkben ágaskodni. Vajha ilyenkor ne magunkban tépelődnénk, hanem Jézushoz vinnénk gyászunkat. Lám, Márta, Mihelyt Jézus elé áll, máris átesillan gyászán a reménység sugára: «De most is tudom, hogy amit csak kérsz Istentől, megadja neked...»

2. Jézus átveszi a szót és kijelenti a nagy tényt: «Feltámad a te testvéred.» Márta hisz a feltámadásban. De Jézus szavára Márta jól megtanult, iskolás hittétele átforrósodik és fénnel telik meg: «Tudom, hogy feltámad a feltámadáskor az utolsó napon.» Ebben a tárgyilagosságot hitben azonban még nincsen személyes vizsgálat Márta számára. Jó tudni, hogy *lesz* feltámadás, de ennek az alapvető hitnek magában még nincs vizsgálató ereje. Egyetlen könnyet sem tud letörölni a lélek halhatatlanságának pusztá tudata.

3. De akkor elhangzik egy még hatalmasabb ige: «*Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem... soha meg nem hal.*» Itt most már nagyobbról van szó, mint Lázár és többről, mint Lázár feltámadása. Az örökkévaló «ÉN VAGYOK» van itt, aki nemcsak alkalmilag támaszt fel egy-egy halottat, hanem aki magát «a» halált győzte le s ezért maga «a feltámadás, akiben minden hívő feltámadása bennefoglaltatik. Márta boldog örvendezéssel felel: «Igen, Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus...» Ebben a szenvedélyes személyes hitrejtásban feloldódik Márta gyásza és felszárad a könnye. Mostmár nyugodt reménységgel várja Krisztus megígért hatalmas cselekedetét. «Akié a Fiú, azé az Élet.» Így teremthet ma is övéiben húsvéti hitet a gyász helyén.

Húsvét utáni I. vasárnap

János ev. 5:24—25.

AZ ÚJ ÉLET MUNKALÓJA

Az egyházi esztendő minden ünnepén és vasárnapján a megfeszített és feltámadott Jézus Krisztusról szól az egyház népéhez. De különösen húsvétkor, és az azt követő vasárnapokon, a húsvéti öröm idejében kell újra meg újra arra gondolnunk, hogy nekünk élő Megváltónk van. Ezért beszél a mai ige is arról, hogy a Feltámadottnak hatalma van arra, hogy minket a halálból átvigyen az életre.

Amikor a mai igében Krisztus arról szól, hogy aki hallja az Ó beszédét és hisz, annak örökélete van, akkor *nem az ige pusztá hallgatására gondol.* Hiszen Krisztus beszédét nagyon sokan hallják. Mindenki, aki templomban, bibliórán, igehirdetésen van, és ép a füle, hallása — hallja a pap szavát, aki az ígét hirdeti. Sokan abban a hitben vannak, hogy ez elég is. Ezek azt hiszik, hogy egy prédikáció végighallgatása jócselekedet, amelynek jutalma az örök élet. A dolog azonban nem így van. Kétségtelen, hogy ez az ige nagyon egyszerűnek mutatja az örök élet útját. Hallgatnod kell az ígét, hinned kell, — és tied az örök élet. De bármily egyszerű is ez így elmondva, a valóságban mégis isteni csoda, ha valakinek az életében ez csakugyan végbemegy. Miért? Mert az ember lelki értelemben, születésétől kezdve süket. Süket az ige meghallására. Süket annak meghallására, hogy ő nyomorult bűnös, hogy élete Istentől elszakadt élet, hogy élete nem is érdemli meg az élet nevet, ahogy az ige mondja: Az a neved, hogy élsz, és halott vagy. (Jel. 3:1.)

Krisztus beszédét kell meghallanunk ahhoz, hogy örök életet nyerjünk. Ezt hangsúlyozza az ige, amikor azt mondja: aki hallja az én beszédemet. Hiszed-e, hogy az igehirdető száján keresztül Krisztus szól hozzád? Aki titeket hallgat, engem hallgat, mondja Jézus a tanítványoknak. Nem állhatsz szemtől-szembe Krisztussal úgy, mint kétezer évvel ezelőtt a tanítványok, de éppen azért rendelte Krisztus az egyházban az igehirdetői hivatalt, hogy azon keresztül szóljon hozzánk. *Amikor a prédikáció hangzik, Krisztus prédikál.* Ne az emberi szót keresd, ne abban gyönyörködjél,

hanem Krisztus szavát keresd. Meghallod-e, hogy Ő szól, hogy Ő hív, és hogy Ő dorgál?

Mi a tartalma Krisztus beszédének? A feltámadott Krisztus bizony-
ságot tesz a halál feletti diadaláról. Van átmenet a halálból az életbe.
Húsvét evangéliuma hangzik fülünkbe ezen a vasárnapon is, Krisztus fel-
támadott, átment a halálból az életre. Bizonyosságot tesz: Én vagyok a fel-
támadás és az élet. Nemcsak mondja ezt, hanem feltámadása által meg is
mutatja, hogy Ő hatalmasabb, mint a halál.

Krisztus azonban bizonyosságot tesz arról is — és ez a mai ige fő üze-
nete számodra — hogy neked is lehet diadalmad a halál felett. Három-
szor is kifejezi mai igénkben, hogy mit jelent ez a diadal számunkra.

Aki hisz, annak örök élete van.

Aki hisz, az nem megy kárhozatra.

Aki hisz, általment a halálból az életre.

1. *Aki hisz, örök élete van.* Jelen időben mondja. A hit ajándéka te-
hát olyan ajándék, ami máris az enyém. Ezt kell ma meghallanunk. Az
örök élet nemcsak a jövődő ígérete, hanem már jelenlevő valóság is.
Hiszed-e, hogy Krisztusban örök életed van? Milyen kevés keresztyén veszi
komolyan, hogy övé ez a drága kincs. Milyen másképp élnél már ebben a
földi életben is, ha tudnád, biztosan hinnéd, hogy haláloddal nem ér vé-
get az élet, hanem örök üdvösség vár.

2. *Aki hisz, nem megy kárhozatra.* Ez az ige a jövő felé mutat. Az
örök élet azt jelenti számunkra, hogy még az ítéletben sem fog Isten el-
taszítani, ha hiszünk Krisztusban. Halálunk után az ítélet következik. A
Hitvallás szavai szerint Krisztus most az Atyaisten jobbán ül,
ahonnan eljön ítélni élőket és holtakat.» Mi lesz a sorsod az ítéletben?
Ebben a legbizonytalanabb sok keresztyén ember. Pedig nincs ok a bi-
zonytalanságra. Amilyen biztos az, hogy aki nem hisz, elkárhozik (Mk.
16,16) — éppoly biztos az is, hogy aki hisz, és cselekszi Isten akaratát, an-
nak számára az ítélet nem lehet kárhoztató ítélet. A hívőt nem fenyegeti
az, hogy Isten őt magától végképp eltaszítja és elkárhoztatja. Csodálatos
vizasztalás ez. Az igaz ember hitből él. Nem kell a magad életét és csele-
kedeteit vizsgálnod, ha az ítéletre gondolsz, hanem arra kell tekintened,
aki érted meghalt és feltámadott.

3. *Aki hisz, általment a halálból az életbe.* Ez az ige a hívő ember
tapasztalatát fejezi ki. Mult időben mondja.

Halálból — életbe. Testi értelemben csak ennek a fordítottját látjuk.
Hol gyorsabban, sokszor egy pillanat alatt, hol lassabban megy át az em-
ber az életből a halálba. Az élet jelei eljönnek, megszűnik a beszéd,
a mozgás, lezárul a szem, a fül sükketté válik — előtűnnek a halál szomorú
jelei. Ennek a szomoró folyamatnak a fordítottját kell elgondolnunk, ami-
kor a merev, mozdulatlan, lezárt ajkú, lezárt szemű halott, egyszerre
életre kel. Beszélni, látni, hallani, élni és dolgozni kezd. Ezt jelenti testi
értelemben általmenni a halálból az életre.

Vajjon erről a testi megelevenedésről szól-e a mai ige? Kétségtelen,
hogy húsvét evangéliumában ez is, sőt elsősorban ez van benne. De itt
az ige a lelki halálból a lelki életbe való átmenetelről szól. Ezért mondja,
hogy aki hisz, általment a halálból az életre. Krisztus igéje megeleveníti a
lelket. Már itt ebben a földi életben megszabadít a lelki haláltól, azaz a
bűntől. Erről tesz bizonyosságot János levelében: mi tudjuk, hogy általmen-
tünk a halálból az életbe. (I. Ján. 3:14) Földi testben élő ember mondja
ezt, aki test szerint még a halál előtt van, talán késő öreg korban jár már,
nagyon is közel a meghaláshoz. Mégis arról beszél, hogy általment a ha-
lálból az életbe.

Az élet fejedelme, Krisztus, téged is meg tud eleveníteni. Amilyen nagy a különbség egy halott és egy élő közt, oly nagy a különbség a bűnben megkötözött és az attól megszabadult ember között. Krisztus nagyon komolyan veszi a bűnt. Hogy ezt megértse, azért nevezti a bűnt halálnak. Mi nem vesszük komolyan a bűnt. Sokszor nem látjuk, hogy ez éppoly komoly ellenségünk, mint a halál; éppúgy megrontja az életünket. Mi szeretjük a bűnt. Szeretünk játszani a bűnnel, még azt sem bánjuk, ha a bűn játszik velünk. Sokan pedig, akik látják a bűn hatalmát és erejét, abban a vakságban vannak, hogy azt csak mások életében veszik észre. Vedd észre testvérem, hogy ott fészkel a bűn és halál a te szívedben is. De nem kell, hogy megmaradj bűnben. Krisztus beszéde átvihet téged is a halálból az életbe.

Az az élet, amit Krisztus ad, egészen új élet. *Ismertető jele a szeretet.* Az előbb idézett I. Ján. 3:14 szerint, éppen a szeretet az ismertető jele annak, hogy átmentünk a halálból az életbe.

Atmentél-e már a halálból az életbe? Ha még halott vagy bűneidben, könyörögj, hogy te is meghallhasd Isten Fiának a szavát. Azt a szót, amely élteti azokat, akik meghallják azt. Amen.

Húsvét utáni II. vasárnap

Máté ev. 18:11—18.

A PASZTOROLT GYULEKEZET

Olyan világban élünk, amelyben az emberek és közösségek nagyon komolyan veszik az egyén megmentését a közösség számára és a közösség nevelését az egyén megmentésére és megjobbítására. Naponként értesülünk, akár személyes beszélgetések, akár az újságok révén, egészen megható esetekről, hogy emberek, példamutató munkások aggódó szeretettel oktatják, nevelik és irányítják fiatalabb, vagy kevesebb lelkiismeretességgel dolgozó munkatársaikat a nagyobb felelősségre, a felebarát és közösség nagyobb szeretetére és megbecsülésére. Ezek az emberek tudnak a maguk módján lelkipásztorok lenni! Ezek az emberek tudnak a közösség lelkiismerete lenni.

Megszégyenítő és leleplező számunkra a világi emberek ilyen magatartása! Leleplező, mert mi keresztyének sokszor megelégedünk Jézus pásztori magatartásáról. Azért figyeljünk a felolvasott igék nagy igazságára: nincs nagyobb a világon a kereső és megtartó szeretetnél, amely nem tud nyugodni, nem tud megelégedett lenni mindaddig, amíg az elvesztett, az eltévelyedett meg nem találja. Ezért nincs nagyobb és szentebb dolog a világon, mint az a felismerés, hogy Jézus azért jött, azért született, azért szenvedett, azért támadott fel, hogy minket, pásztor nélküli juhokat, megtévelyedett, sőt eltévedt embereket kézenfogjon és belhelyezzen gyülekezetébe, a nyájba.

Igénknek ezen a vasárnapon legyen első nagy mondanivalója mindnyájunk számára, hogy Jézus maga a kutató kereső szeretet. Pillantása lerántja, leleplezi a felszínességet, az álarcot. Kereső szeretetének hallószervével felfigyel a sóvárgásnak, a vizontkeresésnek legkisebb hangjára, leg halkabb neszére és zöreijére is. Meghallja a sötétben botorkálónak és gyakran elbukónak leghalkabb lépteit is. Kereső szeretetével megérzi a lélek, az élet minden elkendőzöttségét és eltörzulását, a belső lelki sze-

gényesség leggyengébb pulzusverését is. Az így szerető Jézus tanítja tanítványait a keresésre, a megtartásra, a lelkipásztori felelősségre.

Nem veszed észre Testvérem, hogy ebben a Krisztusban óriási *felelősségrehívás* lép bele a Te megszokott életedbe? Ez a felelősségre hívás erre int Téged: Az, hogy állsz, egyedül ennek a megtartó szeretetnek a következménye, nem a Te érdemed. Az, hogy jól el tudod rendezni életed dolgait, hogy van családod, ahol a kereső és megtartó szeretet uralkodik, hogy munkahelyeden nem tartod ragadománynak a tudásodat és tapasztalataidat, hanem készségesen, kereső és megtartó szeretettel adod át munkatársaidnak, hogy ebben a hazában felelős szeretettel tudsz dolgozni nemcsak magadért, nemcsak családodért, hanem ennek a népnek minden becsületes, hasonlóan dolgozó tagjáért, sőt szemed megnyílik még annak a meglátására is, hogy ezen a határon túl élnek és élni akarnak mások is a Te szerető segítségéből — mindez nemcsak keresztyén magatartás ma! De megszentelhető, de tudatosítható és elmélyíthető azzal a jézusi kereső és megtartó szeretettel, amely nem tud boldog lenni a boldogtalan ember-társ láttára, amely nem látja elvégzettnek munkáját, amíg mások nehézesen, vagy éppen tehetetlenül küszködnek. Mert a keresztyén ember kereső és megtartó szeretete nem ismer akadályokat és korlátokat. A lelkipásztori munka nem ismeri a lehetetlent. A kereső szeretet vár és tűr, feláldozza magát, mint Jézus. Elvész másokért, ha kell, — de győz, mert él és élet.

Az ilyen keresztyén *lelkipásztori szeretetnek legnagyobb ajándéka az öröm*. Örül annak, hogy adhatott a magából. Örül annak, hogy szolgálhatott a másoknak, a közösségnek. A keresztyén gyülekezetben mindenki azzal erősödik, hogy a másikat pásztorolja, a bűnnel szemben ellenállásra neveli. Ma az emberek sokkal jobban tudják, mint bármikor, hogy a bűn nem egyéni, nemcsak az egyén életét megrontó valóság, hanem a közösséget is. Ezért minden közösségnek legfőbb erőssége a rossz, a hibák, a selejtmunka és a selejt-emberek elleni harc, tehát a bűn leleplezése, mert a bűn közösséget romboló valóság az egyénen keresztül. A selejt nem az egyén bűne és vétke csupán, hanem a közösségé is, — mert nem pásztorolt. A hibák nemcsak az egyént taszítják veszedelembe, hanem a másik ember kenyeréből is levágnak egy-két szeletet. A bűn közösségellenes — a bűn gyülekezetellenes! Krisztus nemcsak azért keresi meg, veszi kezébe és kezelésbe azt az egy eltévedt juhót, mert az különösen is kedves és drága neki, hanem, mert az ő szemében a közösség, a gyülekezet, a hiánytalan és makulátlan közösség is fontos és értékes.

Az egyes ember egyéni pásztorolása nemcsak azért fontos feladata a keresztyén embernek — laikusnak és papnak egyaránt, mert az embert szeretnünk kell, hanem, mert a közösségnek az egészséges, jól működő szervezetéhez hozzátartozik éppen annak az egynek a magatartása is. Hogy ez közelebbről hogyan mutatkozik meg, atekintetben Jézus útmutatásának a lényege az, hogy a keresztyén ember nem arra törekszik, hogy mások bűneit kipellengérezze, arra sem, hogy emberek nyilvánosan lelki prostitúciót kövessenek el, hanem *az egész embert, a testi-leki embert, mint egészet bizza Jézus tanítványai lelkipásztori munkájára*. Ennek a munkának megvannak a negatív eredményei is. De az eredménytelenség esetén sem az utcára hurcolás, vagy árulkodás a feladat, hanem abban a közösségben kell élhangoznia a feddő szónak, amelynek a bűnös ember tagja. Amelynek tehát felelősséggel tartozik. Nem a kisebb közösségnek és klikkeknek, hanem a gyülekezetnek.

Így látjuk meg Testvéreim, hogy az Isten ígéjének mennyi mondani-valója van a ma emberének is. Milyen jó, hogy ezt ma egyre több lelkész

és egyre több gyülekezeti tag tudja és vallja. Milyen jó, hogy Jézus példája és útmutatása nyomán egyre világosabban látjuk, hogy *Jézus nem lelkeket, hanem egész embereket ment meg és tart meg az egész élet számára.* Milyen jó tudni, hogy nem a megítélés és elítélés, hanem a másokért való állandó imádság a feladatunk. Milyen jó tudni, hogy a szívós munka, az ember megtartása az egyenes úton az egyház és szolgái elsőrendű feladata. Amen.

Húsvét utáni III. vasárnap

Lukács ev. 15:1—7.

AZ UJJONGÓ GYÜLEKEZET

Ez az ige Isten öröméről szól.

1. Ha már Isten öröméről van szó, akkor bizonyos, hogy az *nem olyan, mint a bűnös emberé. Az ember magának s a maga dolgainak örül* legmélyebben, a maga szépségének, értelme csillogásának, előrehaladásának, jóllakottságának. Szóval mindennek, ami őérette, kedvére, hasznára van. *Az ember öröme saját magában van.* De ez az öröm határok közé szorított, nem végtelen, még csak nem is tartós. Öröm is van benne s a legkeserűbb cseppje ennek az, hogy az örömet könnyen el lehet veszíteni. (Petőfi: A bánat egy nagy óceán... Az öröm — az óceán kis gyöngye. Mire felhozom, Talán össze is töröm...!) Az ember a legtöbb örömet magába rejti. Már pedig, ha egy ember, de különösen a keresztyén ember nem tudja, nem meri megosztani örömét másokkal, azokkal, akiket szeret, tehát Istennel is, akkor ez bűnből született öröm.

Ez az öröm — az önzés öröme. Nem épít, nem lelkesít, nem segít. Csak szerez, de nem ad. Csak követel, de nem kínál. Csak élvez, fogyaszt, de nem táplál, nem növel, nem erősít.

2. *Isten öröme másban van, a másikban van.* Nem saját magában, a Szentben és Örökkévalóban, hanem a nem hozzá hasonlóban. Isten öröme az emberre irányul, a nálánál kisebbre, a hozzá képest tisztátalanra, a vele ellenkezőre, a bűnösre. Arra, aki jogosan, eredetileg az övé, de gyakorlatilag elszakadt Tőle. Arra, aki Urát nem követi, nem szereti, nem engedelmeskedik neki s aki közönyös vele szemben.

Kétségtelenül örül Isten azoknak, akik most is vele vannak. Angyalainak, szentjeinek, a 99 igaznak, Jézusnak, a keze alatt meghajló természeti világnak és az abban lévő törvényeknek, de legnagyobb örömét a földön keresi, azokban, akik elvesztek és akiket Ő keres. *Isten legnagyobb öröme a bűneiből megtért ember.*

Csak a *szeretet* találja meg így, egy másikban az örömet. Istennek ez a szeretete kegyelem, mert a hozzá nem húzót, az Őt elhagyót saját maga keresi meg, hogy vissza vezesse régi helyére s azzá tegye, amivé eredetileg teremtette: gyermekévé, sajátjává. Isten a bűnös embert magáénak ismeri el: az «én juhom»-ról beszél. (A tékozló fiú példázatában: «én fiam»-ról.) De főképpen azért kegyelem Istennek kereső szeretete, mert ez a keresés áldozattal jár. *Minden örömmnek ára van.* Isten örömének is. Jézus az ára. Zsidókhhoz írt lev. 12:2. versében olvassuk: «(Jézus), aki az előtte lévő öröm helyett megvetve a gyalázatot, kereszet szenvedett és az Isten királyi székének jobbára ült...» A kereszten elhagyott, elvesztett, meghalt, de feltámadott Jézusban találta meg, támasztotta fel, fogadta vissza Isten a bűnösöket mind. Egyben az egész világot.

Ezért olyan nagy Isten öröme.

3. *Isten öröme közösségi öröm, megosztott öröm.* A megtalált ember fölötti örömét Isten nem tartja meg magának, nem tudja megtartani. Együtt örül azzal, akit magához ölelt szeretettel, mint a pásztor a századik juhot. De ezzel nem elégszik meg, még másokkal is együtt akar örülni. Haza megy, egybehívja barátait és szomszédait, azokat, akik hozzá tartoznak s még biztatja is őket: örvendeztetek én velem! Nem, mint ahogy azok csak a biztatásnak engednének, mert számukra természetes öröm ez, mert ők is «elvezettek» voltak és «megtaláltak» lettek, így lettek «barátok» és «szomszédok».

Isten «otthona», amelyben a közös örömben találkozik övével, a gyülekezet. Nem az egyházközség, nem külső mérték szerint szervezett közösség, hanem olyan gyülekezet, amelyet az öröm árá: Jézus, amelyet a megtaláló: Jézus tart egybe. A lelki öröm, az Istennel együtt érzett öröm a gyülekezet jellemző vonása. Annyi élet van egy gyülekezetben, amennyi ilyen öröm. Lehet annak örülni, hogy sokan vannak az ige körül, akik hallgatják, annak is, hogy az áldozatkészség növekvő, de az igazi öröm mégis az a lelki öröm, amely Isten kegyelmének eredménye az emberen. Lehet örülni annak, amit a gyülekezet tagjai cselekszenek, de főleg annak, amit Isten cselekszik a gyülekezetben, a gyülekezet tagjaival.

Valóban *ujjongó gyülekezet az élő gyülekezet.* De csak az élő gyülekezet! A «halott» gyülekezetben csak szomorúság van. Kétségbeesés és kétségeskedés. Erőtlenység és tehetetlenség. A legtöbb, amire még erejéből futja, a bírálat, az elégedetlenség, a zúgolódás. A farizeusoknak és írástudóknak se tellett többre. Lenézték Jézust, a Pásztor, a vámszedőkkel és bűnösökkel együtt. Az örömtelen, elveszett, tékozló, «halott» emberek gúnyolták a boldog, kegyelemre talált, ujjongó gyülekezetet, amelynek Úra volt Jézus. Amazok elégedetlenül, bosszút forralva tértek haza. Jézus megtalált «juhai» pedig megteltek békességgel, hálaadással és — erővel. A bizonyágtévés erejével a bűnbocsánat felől.

Az Isten öröméről szóló példázat is — valóságos élet. Ítélet azoknak, akiknek nem kell más, csak a maguk öröme. Biztatás azoknak, akik Isten öröméből, szeretetéből, kegyelemből élnek. Ámen.

Isten maga a szeretet. Ha meg kellene festenem Őt, úgy kellene lefestenem, hogy isteni természetének mélységében nem lenne más, csak tűz és hév, azaz az emberek iránt való szeretet. Ismét csak: a szeretet nem olyan dolog, hogy lehetne emberi vagy angyali, hanem isteni, sőt: maga Isten.

Luther Márton 1Jn 4, 16-ról, W 36, 424.

*

Hallgasd csak Isten igéjét, imádkozzál szorgosan, higgy, dolgozzál hűségesen és ne légy sokat egymagadban, akkor Isten biztosan megszabadít téged az ördögtől és meg is tart.

Luther Márton

Útmutató

*Fordítási és exegetikai megjegyzések a délutáni
őszövetségi alapigékhez*

Húsvét 1. — A halál legyőzője. — Zsolt. 118, 14—24.

Az egész zsoltár Isten gyülekezetének a régi győzelmi éneke. Ezt énekelte az első úrvacsorai gyülekezet azon az éjtszakán, amikor Jézust elárulták. Ehhez az énekhez nyúlt vissza a Megváltó, amikor néhány nappal húsvét előtt odakiáltotta ellenségeinek: „Amely követ az építők megvetettek, az lett a szegletnek feje...” (Máté 21, 42). Péter ezt az éneket idézte a főtanács előtt tartott húsvéti igehirdetésében (Acta 4, 11; v. ö. 1 Pét 2, 7). Visszanyúlunk Mózes hálaadó énekére, amelyet az egyiptomi szabadulás után énekel (Ex 15). Ezt a zsoltárt „szerette” Luther a legjobban, mert *ez a zsoltár a hi ben győzni tudó egyház éneke*. A hit erejéről szóló erőteljes bizonyoságtétel, amelynek alapja és mozgató rugója Istennek Krisztusban, a Szegletköben megalapozott, jól elhelyezett mentő és új életet ajándékozó „csodája”: Krisztus feltámadása.

Luthernak sok csalódása, szenvedése és tusakodása közben mindig az adott új erőt, hogy a Megfeszítetre tudott tekinteni és felírta krétával az asztalára, hogy Krisztus „vivit” (él).

A Feltámadott él! A kereszt nem a vég, hanem a győzelem. Isten nem ejti el az evangéliom ügyét. Krisztus itt van és átmentett bennünket Isten oldalára. Ha Isten velünk... (Róm. 8, 31). S valóban minden azon múlik, hogy Krisztus értünk halt meg. Ez Isten hatalmas csodája. Ezért van „vigasságnak és szabadulásnak szava az igazak sátraiban”.

A mi húsvéti bizonyoságtételünk, hogy a) Az UR jobbkeze győzött: Krisztus él, b) feltárultak a megigazulás kapui és c) az a kő, amelyet az építők elvetettek (eldobtak), az az egyház fundamen omává lett. Mert d) erről a hitről szóló bizonyoságtétel új hitet ébreszt és megteremti a hívők közösségét. Egyik eleven kőről átmege a másakra az üzenet ereje.

Húsvét 2. — A húsvéti hit megteremtője. — Zsolt. 116, 8—10a.

(8) Mivel kiragadtad életemet a halálból (a Nefes nem egyszerűen lélek, hanem „valaki”, „maga”, „élet”. Itt az utóbbi). (10) hiszek, hogy hirdethessem az igét.

Az öntudatos Péter megsemmisült, a hitvalló tagadóvá lett. Az Úr pillantására keservesen sírva kimegy. De csak akkor vigasztalódik meg egészen, amikor a Feltámadott azt kérdezi tőle: Szeretsz-e engem? és — visszaadja neki apostoli megbízását. Most már megírhatja levelét; amely így kezdődik: „Al-

dott az Isten... aki újonnan szült minket... Jézusnak a halálból való feltámadása által". Újjong a szíve: „Kiragadtad életemet a halálból!” (8a).

Mária Magdaléna zokogva bolyong a sírok között s könnyeitől a feléje közeledő Feltámadottat sem ismeri meg. Szeretetet hirdető szavára figyel csak fel és a könnyek helyét a békesség, a megbékélés mosolya váltja fel: „...szemeimet a könnyhullatástól” (8b).

A kétkedő Tamás megérintheti a Feltámadott kezét, lábát, oldalát, azután letérdel és valíást tesz... Én Uram és én Istenem — „megszabadítottad lábamat az elcsúszástól” (8c).

Isten megváltó művével megnyerte az elveszett, a haláltól rettegő ember életét, szeretetét és hitét. Új életet ajándékoz neki, az Isten színe előtti, azaz Isten közösségében és jelenlétében járhatást, de az adakozó Isten akarata iránti elkötelezésben és megkötöttségben is.

Húsvét u. 1. v. — Ezék. 11, 19—21. — Az új élet munkálója.

Isten az új élet munkálója — mindenütt: a fogságban is, Jeruzsálemben is, az egyes emberben (19) és a gyülekezetben is (20)!

a) *Az új élet munkálása az új helyzetben* (Izráel népének egy része már az asszírok fogságában van!) *nem merül ki a külső istentiszteleti élet rendezésében* (a fogságban nincs is templom!), hanem mélyebbre hatol: az emberi szívig, ahol az izráeli felfogás szerint a hit és Istenről tudás székel. Hinni kell azt, hogy az új helyzetet Isten akarta, hogy ebben az új helyzetben új feladatokat teremtsen és bennük a gyülekezetnek el kell tudni igazodnia. *Belsőleg, a szívben kell viszonyulnia a gyülekezet minden tagjának az új helyzet új feladataihoz!* De tudnia kell a gyülekezetnek azt is, hogy nem egyszerűen az embernek emberen és emberrel végzett műve lesz ez a belső átváltozás és új látás, hanem az Isten üdvösséget munkáló cselekedete. *Új és újjáteremtés lesz ez!* Mert az ember, a gyülekezet csak így tud feltétlenül engedelmeskedni Isten most adódó parancsainak. *Ez az új engedelmesség nem erkölcsileg heroikus, az ember önmagát túlszárnyaló teljesítménye, hanem Isten szabad teremtő, tehát szeretetből fakadó aktusa* (v. ö. Jer. 31,33kk). Így tudja csak elfoglalni az emberi szív kettősségét az egyértelműség. A pártoskodás, az ide-oda kacsintgatás lelkét elfoglalja Isten Lelke, a megkeményedett (kőszív!) szív helyét a „hússzív”, tehát az Isten akarata iránt fogékony szív. Eredménye, hogy az ember s gyülekezet — magától engedelmeskedik Isten parancsainak, tehát Isten „joga” nem elméletben lesz érvényes, hanem a gyakorlatban.

b) *Az újjászületett emberek Isten igazi gyülekezetének lesznek a tagjai.* Mert ez az újjászületés egyénileg „új szövetséget“ eredményez kollektívan és ez az új viszonyulás Isten és a nép között maga az „üdvösség“. Ez minden ígéret tartalma Ábrahámától Jézus Krisztusig és ez teljesedett be a keresztyén egyházban. Krisztus egyháza nem egyéb, mint annak a viszonynak a realizálódása, amely Isten és az általa újjáteremtett, tehát neki engedelmeskedő emberek közössége között létezik.

c) *Sem az egyéni, sem a közösségi újjáteremtés nincs kötve helyhez és időhöz.* Isten jelenléte nincs kötve a szent városhoz (v. ö. Ján. ev. 4,19kk). Üdvössége, akaratanak az érvényesülése nem függ az istentiszteleti hely sorsától. Sőt az istentiszteleti hely sorsa is az Ő kezében van! Sem az empirikus összeomlás, sem az empirikus siker nem döntik el az egyház helyét, valóságát és történetét! Isten ilyen életes valóságát „idegenekként“, Istentől eltaszítottakként tapasztaljuk meg a halál völgyében a Krisztus feltámadásáról szóló ige hirdetése által.

d) Isten azonban ebben az új viszonyban, ebben az új egyéni és közösségi szövetségi kapcsolatban sem adja fel határozott követeléseit. Ahogyan az Ő műve, „Igéje“ egyeseknek éltető „út, igazság és élet“, ugyanúgy másoknak a halálba taszító valóság.

Az egészhez v. ö. még: Ezék. 14,11;34,30;36,28;37,23.27.

Húsvét u. 2. v. — Ezék. 34,1—16. — A pásztorolt gyülekezet.

A 16. versben az „erőset elvesztem“ helyett „megörzöm“ fordítandó!

A szerző idői helyzetét egészen komolyan kell venni: A nyáj szétszórt, vagyis Izráel már fogságban van. A próféta először hátra s azután előre néz.

a) *Visszatekintve* (1—6) megállapítja, hogy a gyülekezet vezetői végzetesen elhanyagolták a nyájat.

b) *Előre tekintve* (7—16) azt látja hitben, hogy az ÚR foglalja el a hűtelen és hanyag pásztorok helyét, hogy a jövő üdvösségét biztosítsa. Ennek az üdvjövendülésnek a lényeges mozzanata éppen az, hogy Isten „személyesen“ — Személyében lesz jelen gyülekezetében. S ebben mutat éppen előre Krisztusra!

ad a) A gyülekezet szellemi és vallásos vezetőit azzal vádolja, hogy a pásztorok jogaival és előnyeivel éltek ugyan (3), de a nyáj iránt nem érezték és nem cselekedték a „pásztori, lelkipásztori“ felelősséget és elhanyagolták kötelezettségeiket (4—6). Nem a nyájnak, hanem maguknak biztosítottak „jó legegőket“. Maguk gazdagodtak meg a nyáj költségére. A büntetés nem maradhatott el. Súlyos szociális, közösségi zavarok kelet-

keztek, amelyek aláásták a gyülekezet életerejét és közvetlenül idézték elő a gyülekezet szétszóródását (5).

ad b) Az ítélet, hogy az eddigi pásztorok nem gyakorolhatják többé „hivatalukat“, hanem csak egyszerű gyülekezeti tagokként részesülhetnek abban az üdvösségben, amelyet Isten „személyes pásztorolása“ a jövőben jelent. Súlyosan vétkeztek, mert hűtelenek voltak Istenhez: igéjét megvetették és vétkeztek ezzel felebarátjaik ellen is, mert kizsákmányolták és elnyomták őket (10). Isten üdvösséges pásztorlása az Ő saját elhatározása. Isten maga törődik gyülekezetével. Isten vezetésével az „Élet“ birtokosa lesz a gyülekezet.

Istennek ez a személyes pásztorlása (Krisztusban) védelmet és biztonságot, nyugalmat és „békességet“ teremt. Maga az a tény, hogy Isten személyesen gyakorolja a „pásztorok hivatalát“ (illetve „megbízottja révén“), már magában véve az üdvösséget jelenti (23kk) az egész gyülekezetnek. A keresztyén hit joggal látja ennek az ígéretnek a beteljesítőjét a Jézus Krisztusban!

Húsvét u. 3. v. — És. 65, 17—19. — Az ujjongó gyülekezet.

Már Második Ezsaiás megmondta, hogy a menny és föld elmúlnak, mert csak Isten üdvössége örök (És 51,6). Harmadik Ezsaiás itt arról beszél, hogy a teremtő Isten még egyszer elvégzi teremtő munkáját.

Az „ég és föld“ az ÓT-ban kapcsolt szavak: a világot, a kosmost jelentik, elsősorban az emberek lakóhelyeként (Gen. 1,1kk). Nem elég Isten és prófétája szerint ezt a világot csak megjavítani, hanem teljesen újjá kell teremteni a bűn elhatalmasodása miatt. (V. ö. Jel. kv. 21,1 és 2 Pét. 3,13). Itt még nincs szó a sátán hatalmáról, mint a későbbi apokaliptikában, mert Esaiás elsősorban vigasztalni akar eszkatológiai hitével és látásával és az Istenhez hű embereket fel akarja rázni elfásultságukból és a gyülekezetet csüggedtségéből. Ezt akarja elérni azzal is, hogy háromszor rámutat a *teremtő* Istenre, az „eljövendő világ teremtőjére“.

Az új teremtés középpontjában az újjáteremtett Jeruzsálem (gyülekezet!) áll. Itt van az egész alapigének Krisztusra és a keresztyén gyülekezetre mutatása! Az ótestamentomi eszkatológiának a beteljesedése Krisztus és pünkösöd, még ha bizonyos pontokon mint Krisztusban minősített jövővárás továbbvezet is az utolsó ítélethez.

Istennek a „szent városa“, ahol most annyi hitbéli kísértés, elbukás, szenny és „szükség“ van, csupa öröm és ünneplés középpontja lesz és ennek az „eszkatológikus örömet“ támasztó isteni újjáteremtésnek nemcsak a hívek örülnek, hanem maga Isten is „vigad fölötte“ (19), mint az első teremtés alkalmával, amikor keze munkájára szinte gyönyörködve mondta rá, hogy „jó“.

Könyvszemle

A pirosföveges férfiú

Legújabb könyvének* előszavában említi meg W. Lüthi, hogy Luther Prédikátor-kommentárjának második fejezetében ezt a megjegyzést teszi: „A svájciaknak Zwingli szürke kalapot nyom a piros barett helyett a fejébe“. Az összefüggésből kiderül, hogy Luther itt azokra a prüden puritán erkölcsi szabályokra gondolt, amikkel akkoriban Zwingli eléggé megsavanyította a jó svájci polgárok életét. Pedig a piros főveg — az életöröm —, úgy véli Luther, a maga helyén hozzátartozik a keresztyén ember életéhez.

Éppen ez az, amit — Luther nyomán — Lüthi, mint a Prédikátor könyvének üzenetét legújabb művében elénk tár. Tizenkét fejezet, tizenkét prédikáció s ahogy őket olvassuk, álmélkodásunk egyre nő. Hogyan, hát ez is mind benne van a Prédikátor könyvében? Sőt éppen itt, ebben a könyvben található meg a hívő keresztyén bölcseségnek ez a derüs és bizakodó életszemlélete? Hiszen ismerni véltük valamennyien a Prédikátor könyvét s úgy gondoltuk, hogy abban a keserű igazságok kemény eledelét találjuk csupán, aminek fanyar íze bizony összehúzza az ínünket. Egy sokat tapasztalt, sokat megélt s éppen ezért sokat csalódott, keserű vén barázdált arca tekint reánk e fejezetekből — így gondoltuk. S most Lüthi írásmagyarázatából a pirosföveges férfiú alakja bontakozik ki. Szinte fejcsóválva fogadjuk sokszor elképesztő mondanivalóját; pedig kétségkívül alapos exegetikai tanulmány van prédikációja mögött, a vonatkozó irodalmat mind feldolgozta — s mindennekfelett Lutherrel teljes consensusban hirdeti a pirosföveges férfiú tanítását. Amint azután elmélyedünk Lüthi kalauzolásával magában a Prédikátorban, az új felfedezés meleg örömeivel győződünk meg róla: csakugyan így van, nem túlzás, evangéliumot hirdet ez a bibliai könyv is.

1. *Minden hiábavalóság.* A Prédikátornak ez a sokat idézett mondata valóban vörös fonalként húzódik végig az egész könyvön. Az egész emberi élet és az egész emberi életmű felett az enyészet köde lebeg. És valóban, nincsen-e csakugyan így? A Prédikátor olyan mélyen bepillantott az emberi élet mélységeibe, mint előtte kevesen és utána sem sokan. S ha Salamon volt-é, a kincses király, vagy valaki más, annyi bizonyos, hogy akárki lett légyen, megjárta az emberi élet legfényesebb csúcsait is, élte az élet teljességét, életművész volt a szó valódi értelmében. Éppen ezért a kép, amit az emberi életről rajzol,

* W. Lüthi: Der Prediger Salomo lebt das Leben. — Eine Auslegung für die Gemeinde. F. Reinhardt Vlg, Basel, 1952.

olyan valós és kendőzetlen, hogy benne olvasói sokszor vélték az egyetemes kétely és a feneketlen életcsömör legklasszikusabb kifejezését feltalálni. Mert a Prédikátor nemcsak arról tud, hogy mennyire megrontja az életet a bűn hatalma, nemcsak gonoszság eláradását látja, a mérhetetlen igaztalanságot, elnyomást és ennek nyomába járó nyomorúságot, hanem a Prédikátor ismeri az emberi élet csúcsait is, járt a hatalom ormain, országok heverték lába előtt, megismerte és felhasználta az ember szellemi és fizikai erejét — és meglátta az emberi elesettséget éppen a legnagyobb alkotásokban és a legragyogóbb eredményekben is. A Prédikátor végigkóstolta az élet ízeit, édeset is, keserűt is, végigpróbálta az élet lehetőségeit, élt, mert élhetett korának minden gazdagságával és bőségével, s éppen itt, a csúcson és tetőkön jutott el a mélységes megismerésre: minden hibavalóság, a lélek gyötrelme (helyesebb fordítás szerint: kapdosás a szél után, mint mikor valaki a szelet akarja pányvára fogni). Miért? Azért, mert az emberi élet és életmű nagy megrontója, lebonthatatlan korlátja ürömet cseppent minden pohárba és gátat vet minden törekvésnek, a halál.

2. Mindennek ellenére a Prédikátor az élet dicséretét hirdeti, úgy mint talán kevés bibliai könyv. Luther szerint éppen az a P. célja, hogy megtanítson bennünket arra, hogyan kell élni az életet. Isten adományait helyesen élvezni. Éppen azért, mert a P. felismerte, hogy az emberi élet nagy ellensége, korlátja és árnyéka a halál, azért hirdeti, hogy az élet, már ez a földi élet is. Isten drága ajándéka. Megbecsüljük-e eléggé és szerettük-e eléggé ezt az életet? Az élet, még ez a bűn által megrontott és a halál által beárnyékoltt élet is, nem egyszerűen siralom völgye, hanem Isten nagyszerű ajándéka s egyuttal feladat is, amit meg kell oldani, mű, amin érdemes fáradozni. Hiszen Isten ebbe az életbe küldötte el Jézus Krisztust, ezt az életet élte velünk együtt az Isten Fia. Az élet nem teher, amit keservesen vonszolunk, — bár a P. nagyon is jól ismeri az élet terheit —, hanem út, amin járni kell, mert járni lehet, s méghozzá: örömmel lehet járni (5. 18—20). Isten adja ezt az örömet, az igazi életörömet az embernek. Akinek ez az öröm, túlságosan egyszerűnek, földinek, világiasnak látszik, az vigyázzon, mert úgy lehet a több itt kevesebb lesz! Éppen azért van olyan kevés igazi öröm az emberek szívében, mert nem fogadják el gyermeki hálával azt, amit Isten jószívvel akar nekünk adni. És azért van olyan sok megrontott öröm, ami után keserű marad az ember szája, mert az emberek nem elégednek meg azzal az örömmel, amit Isten ad, hanem tiltott, lopva szerzett örömökre vágnak. Nem kapni akarnak az Atya kezéből, hanem orozva magukhoz ragadni. Pedig erre semmi szükség nincsen: Isten az öröm Istene. Csak persze mindaz az öröm, amit nem Isten kezéből veszünk, illanó, hiábavaló. S

ez esetleg nem is kétféle öröm, hanem ugyanaz. A különbség abban van, hogy Isten kezéből vesszük-e, vagy úgy ragadjuk magunkhoz, mint vicsori eb a koncot. Éljetek, éljetek örömmel és hálaadással Isten ajándékaival, — ez a P. nagy üzenete.

3. A P. a *bölcsesség dicséretét* is zengi. Az emberi okoskodás hiábavaló. De aki Isten kezéből veszi az életet, mint ajándékot és feladatot, az igazán istenfélő ember, az böles. A P. nagyon komolyan felveti azt a kérdést, hogy lehet-e, érdemes-e ebben az életben, ebben a földi világban igazán élni, alkotni, munkálkodni? S erre a kérdésre az a felelete: igen, lehet, csak ismerni kell az embernek és az életnek Istentől szabott korlátait. De ezeken a korlátokon belül kell és lehet élni az életet s vállalni annak feladatait. S ehhez a keresztyén ember az újszövetség fényében még azt teszi hozzá, hogy igazán Jézus Krisztusban táruul fel számunkra az élet értelme. Mióta Jézus Krisztusban betört Isten új világa az elmúló és ezért hiábavalóság alá vetett világba, azóta mi jelei lehetünk annak, hogy már most és itt munkálkodik Isten *fenntartó kegyelme*. Erről a fenntartó kegyelemről tanít a Prédikátor s ennek lehetünk mi is örvendéssel tanui, s ez a kegyelem teszi lehetővé, hogy mindig újra feltegyük a piros főveget. Mert van ideje az Isten színe előtt való örvendezésnek, az ünnepnek is. Egy nép sem ismerte úgy az Isten előtt való örvendezés alkalmaként az ünnepet, mint éppen Izrael, Isten tulajdon népe. Gondoljunk a Hallél zsoltárokra, a Grádicsok énekeire!

Persze a Prédikátor bölcseségének is megvannak a maga korlátai. Éppen az, ahogyan a halállal szemben megáll, tanácsalansága és lemondása mutatja, hogy még csak az ígélet világában él és nem a beteljesülésében. Húsvét felől látszik csak meg igazán az élet értelme s éppen Jézus Krisztus halála és feltámadása által nyer fényt és színt ez a földi élet is. Jézus Krisztusban nagyobb böles jött el Salamonnál (Máté 12, 42) s a Prédikátor bölcsesége benne nyer teljességet, megerősítést és megvilágosítást: Isten végső terve az emberrel élet és öröm, örök élet és örök öröm a Jézus Krisztusban. — g —

„A gyülekezetről — a gyülekezetnek”

(Rienecker Efézus-i kommentárjának értékelése)

Lelkészi karunk bizonyára nagy örömmel vette püspökeink ama mult évi rendelkezését, hogy a lelkészek teológiai és tudományos továbbkésztését minden vonalon elő kell segítenünk és meg kell könnyítenünk. Széles távlatú munkatervet közölt ezen a téren a Lelkipásztor, amikor nemrégiben arról írt, *mik azok a teológiai feladatok, amelyekkel a mai tudományos érdeklődés világszerte vívódik*, és mik azok a speciális, magyar vonatkozású teológiai feladatok, amelyeket lelkész-nemzedékünk

nek hazánk határain belül meg kell oldania, Istentől kapott feladatokként. Örömmel üdvözlöttük mind a teológiai tisztázások kérdésének felvetését, mind pedig a továbbképzés szükségességének problémáját.

Ez a kis elaboratum is ebből a szükségyszerűségből született...

Nemrégiben jutott el hozzám Fritz Rieneckernek, a kiváló exegetának Efézus-i kommentárja. A könyv külseje is elárulja, hogy páratlan mű. Vaskos, sokatigérő kötet. Olyan, amelyet nem lehet egy délután „átfutni“. Komoly elmélyedést kíván.

Érdekes már a munka metodikai kivitele is. Kisebb könyvnek is beillő, bő *Bevezetésben* tárgyalja az *Efézus-i levél témáját*. Ez a téma: „A gyülekezetéről — a gyülekezetnek“. A legkiválóbb teológusok egyike mondja ezzel kapcsolatban: „Volt idő, amikor azt kellett mondanunk, hogy a Róma-i levelet újból felfedezték. Ez volt a reformáció kora. Ma viszont szabad nekünk azt mondanunk, hogy az Efézus-i levelet, mint a gyülekezetéről szóló levelet, fedezték fel újból, ami azt jelenti, hogy *más szemmel olvassuk ma, mint a nem is olyan régmúlt írásmagyarázó!*...“ (Zoellner, 3. lap.)

Egy másik teológus szerint: „A reformációnak adatott az, hogy a hit által való megigazulás alapvető tanítását megvilágítsa. *A mai idők, jobban, mint valaha, a gyülekezet lényegének megvilágítását követelik!*...“ (Lohmann)

A továbbiakban a szerző látását így fogalmazza meg: „A gyülekezethez tartozás egyértékű a világ Megváltójához való tartozással. *A gyülekezet olyan munkája Istennek, amelynek a földön való fennállása az események változásától független valóság!* Világ feletti eredete és meghatározottsága van!“ (Mit jelent ez mai magyar teológiai eszmélkedésünk számára? Azt, hogy *Krisztus gyülekezete akkor tölti be igazán küldetését és szolgálatát, ha az épülő új világban, nem attól elvona kozottan, hanem azt Isten kezéből véve, annak keretein belül, engedelmesen szolgálja az Ő Urát és Megváltóját!*)

A szokásos *izagogikai kérdések*-et is érintve, azt a meglepő megállapítást teszi, hogy nem zárkozhatunk el az elől sem, hogy *a levél keletkezési helye — esetleg — sem nem Róma, sem nem Caesarea, hanem maga — Efézus!* Az Efézus-i levél nem kizárólag az Efézusban élő gyülekezetekhez szól, hanem — körlevele az apostolnak! Olyan gyülekezetekhez intézi, amelyek Efézussal, mint „anya“-gyülekezettel ápolták kapcsolataikat.“ — Ha azonban Efézust kellene a levél keletkezési helyének tartanunk, akkor nem a 61—63-as években keletkezett, — mint azt eddig állították, — hanem jóval korábban: kb. 53-ban Kr. u.

Behatóbban is foglalkozik az ismert kétféle hipotézissel a levél keletkezéséről, és pedig

1. a Laodicea-hipotézissel, és

2. az Encyklika (körlevél) – hipotézissel. Előbbi szerint a Kol. 4:16-ban említett „Laodicea-i levél” nem más, mint az általunk ismert Efézus-i levél. Utóbbi szerint az Efézus-i levél éppúgy szól Efézusnak, mint Laodiceának, de legfőképpen a kisázsiai keresztyének számára írta Pál. Ez utóbbit kell elfogadnunk, mert ez ad egy sereg, különben nem érthető problémára magyarázatot: a személytelen hang, a konkrét gyülekezeti viszonyokra való utalás hiánya, munkatársi nevek elhallgatása stb., amelyek más páli levelet annyira jellemeznek.

A bevezetés végül átfogó képet ad Pál apostolla fejlődéséről, a Tarsus-i otthontól a Damaskus-i útig, ahol megtérése végbement, és amely teológiája alapjának tekinthető, majd pedig alapos tájékoztatást ad az Efézus-i levél kéziratáról.

A könyv végén bőséges régészettörténeti és kortörténeti adatok vannak a hajdani Efézusról, gazdag eredeti képanyaggal...

*

Ami a mű gerincét alkotja, az nem a szokványos exegetikai próbálkozás! Más kommentárokhoz hasonlóan, adja az eredeti görög szöveget, annak pontos fordítását, bőséges szövegkritikai megjegyzéseket és eszméltető exegézist, a legtöbbször — egészen szokatlanul — csupán egyetlen bibliai vers alapján. Ami azonban egészen rendkívüli, az az, hogy egy-egy bibliai fogalomról ír tanulmányt szélesedő hasábokat, sőt egy-egy fejezet végén ismét összefüggő egészként is tárgyalja a kommentált fejezetet. Külön értéke ezeknek a tanulmányoknak, hogy a Kittel-féle „Theologisches Wörterbuch” nagykonceptiójú eredményeit is beledolgozza munkájába...

*

Szemelvény egy fejezet-záró tanulmányból:

A gyülekezet békessége („Eiréné” 61—62 lap).

„A béke bibliai fogalma leggyakrabban a synoptikusoknál, a Csel. könyvében és a Pál-i levelekben fordul elő. Ut-i szóhasználatát az „eiró” (=mondani) igével hozzák összefüggésbe, amelyet a héber „sálóm” szóhasználat erősen befolyásolt. A „sálóm” elsősorban a „zavartalan élet”, a „jólét” értelmében használatos, és mint ilyen, ellentéte a „harenak”, „hábruskodás”-nak. Ebben az értelemben találjuk meg a páli levelekben is az „eiréné”-t. Az „eiréné” fogalom tehát, — amelyet „békével” fordítunk, — jelenti a félelemmentes, zavartalan életfolytatást, és mint ilyen synonym fogalma az „asphaleia” = „biztonság” szónak. Amikor nem ér minket ellenséges támadás, egyszóval: amikor nyugalomban, jólétben élhetjük boldog életünket!

Érdekes a továbbiakban az, amit a szerző L. Meyer-nek a „Handbuch der griechischen Etymologie” c. munkájából idéz:

„Keleten, még ma is szokásos köszöntés-mód: Béke Veled! Érthető, ha Arábia és Palesztina nomádjai éppen ezzel a köszöntéssel élnek, hiszen életüket folytonos nyugtalanság jellemzi. Állandó nem várt veszélyeknek és támadásoknak kitéve, a pusztaság fiai mélyen magukban hordják a vágyat, hogy legalább rövid időre nyugalomuk, békességük legyen. Éppenígy hatalmas bennük a vágy hű barátok, megbízható szövetségesek után, akik segítségükre sietnek, akikre magukat szorongatott helyzetükben fenntartás nélkül rábízhatják. Ebből a háttérből kell megértenünk a Béke veled köszöntést! — *Az a béke, amelyet a keleti ember kíván, nem csupán az érzület dolga, nem olyan valami, ami kizárólag az ember bensejében van adva, hanem a jólét, a nyugalom csorbítatlan külső állapota.* Békét kívánni azt jelenti, mint barátokat megnyerni segítségül, oltalmul, a szorongatott helyzetben. A béke tehát olyan valami, ami először kívülről lesz az emberi élet áhított birtokává, és csak azután valósul meg belső életében! *Pontosan ugyanebben a reális értelemben használja a béke fogalmát az Ut (Újtestamentum) is.*“

Ebben a vonatkozásban a Béke olyan életfolytatás, amelynek a nyugalomát és biztonságát kívülről semmi sem zavarja meg, belülről pedig nem emésztik az embert fájdalmak, nélkülözések és gondok!

Ez persze nem azt jelenti, hogy aki a békét megízlelte — „amely felette van minden emberi értelemnek“ — az már boldog harmóniában élheti életét! Napsugár aranyozza be minden napját! Nem! *A Béke megőrzése harcot jelent! Isten állandóan harcol a gonosz ellen és mégis — a „békesség Istene“!* Aki a békéért folyó harcot feladja, annak nincs békessége. Sohasem szabad a békét áldozatul dobni a külső harc feladásával!

Az einyert békesség azonban nem lehet öncélú. Eszköz a célhoz! Arra kell szabaddá tennie az embert, hogy életmunkáját az élet értékeinek feltárására és kiépítésére vesse latba. Ehhez adja Isten a Maga békességét az embernek. Hogy ne csupán önmaga értékelje és munkálja azt, mint a béke embere, hanem általa másoknak is enyhülést, megnyugvást szerezzen. Isten arra adta az Ő békességét, hogy egyik ember a másiknak Krisztusává legyen...“

★

Szemelvény a 2-ik fejezet exegéziséből:

„*A gyülekezet itt és most-ja*“ Ef. 2:11—15 (237 és köv. lap)
„Mnémoneuete“ = „Emlékezzetek...“ azaz: „Pillantsatok csak vissza!“ Ez az apostol felhívása.

Az Írás és a tapasztalat kétféle visszapillantásról tud. Az egyik a megítélt Mult visszasóvárgása, a másik: félelem a megítélt mult netáni visszatérésétől! Előbbi veszélyelteljes vissza-

pillantás, utóbbi üdvösséges. Előbbitől óvakodnunk keli, az utóbbira el kell köteleznünk magunkat!

Lót felesége visszapillantott és sóbálvánnyá vált. *Külsőleg kimenekült Sodomából, de belsőleg a szíve mélyén, magával hurcolta Sodomát!* Izraelt kimentette az Úr Egyiptomból, a szolgaság házából, de a vándorlás alatt tartósan Egyiptomra tekintett vissza és visszavágyta a „húsos-fazekakat“ még, ha rabláne járt is velük. Nem is jutott el egyetlen egy sem az Igéret Földjére, Józsuéén és Káleben kívül!

Igy van ez manapság is! Aki külsőleg leszámolt már megítélt régi életével, de bensőleg magában hordozza, az jóvátehetetlenül kacérkodik a régivel, visszasóvárogja és a vége: pusztulás és halál a bűn sötét éjszakájában...

Ilyen kárhozatos visszapillantásoktól óv minket Pál és óvott már Jézus is, amikor azt mondotta: „Emlékezzetek Lót feleségére! Aki kezét az eke szarvára veti és hátra tekint, nem alkalmas az Isten országára!...”

Van azonban üdvösséges visszapillantás is! Jákob a folyórévnél hazatérőben, visszapillantott „régí“ életére. Összehasonlította a kárhozatos „egykor“-t, az üdvösséges „most azonban“-nal. Ez roskasztotta le a porba, hogy ilyen imádságra nyíljék ajka: „Uram, kisebb vagyok minden Te jótéteményednél és hűségednél, melyeket velem cselekedtél...”

Ilyen visszapillantásoktól Pál sem óvott soha. Ellenkezőleg: sohasem felejtette el, ki volt ő „egykor“ — üldöző, gyalázó és Isten gyülekezetének ellensége — és kicsoda „mostan“. Ilyen visszapillantásra hívja fel levele olvasóit is, mert tudja, hogy semmi sem kényszerít inkább a porba, mint a visszapillantás, az emlékezés a kárhozatos „egykor“-ra és a boldog felujjongás az üdvösséges „most azonban“-ra...

★

Ez a szerény ismertetés nem törekedhetett teljességre. A figyelmet kívánta csupán felhívni erre a nagyjelentőségű munkára és indításokat adni komoly teológiai elmélyedésre, hogy ezen keresztül is közelebb jussunk a Ma égető teológiai kérdéseinek tisztázásához.

Zoltai Gyula
vasasi ev. lelkész.

DANIEL PARKER: REFUS DE LA GUERRE, Réconciliation kiadás
Le Chambon s/Lignon

Vannak bizonyos felismerések, melyek különböző területeken egyidejűleg jelentkeznek. Ilyen felismerés, hogy a háborúellenes mozgalmaknak kapuikat szélesre kell kitárniok. E felismerés gyümölcseként kapott a béke-

mozgalom tömegbázist, ezért lett a bécsi békekongresszus a népek kongresszusává s összetételében a világ egyik legheterogénabb mozgalmává. Hívó keresztények évtizedek óta fáradoznak azon, hogy a háborút a népek életéből kiküszöböljék s a nemzetközi megbékélést szolgálják. A francia megbékélési mozgalom (Reconciliation mozg.) egy újabb kiadványa a fenti címen a háború visszautasításával foglalkozva örömmel regisztrálja azt a tényt, hogy egy vallási mozgalom életében az a ritka jelenség következett be, hogy kapuit kívülállók számára is megnyitotta, s örömmel fogadott olyanokat, akik a zászló alá jelentkeztek, mert a menetelők irányával értettek egyet, élmény erejével hat ez a megtapasztalás a gyakorlati kérdésben való egység a dogmatikai kérdésekben való különbözőség ellenére is, bár a mozgalom a maga részéről itt sem lát különbözőséget, hisz a világ Krisztusa szeretetét a kívüllevők felé az Övéinek szívéen keresztül proklamálja. (147. és 148. old.) A közös felismerés konkrét formában is kifejezésre jutott; a magyar lapokban is olvastunk arról, hogy H. Roser, aki egy H. Martin-nal a vietnami háború visszautasításában a Reconciliation mozgalom nevében követelte H. Martin szabadonbocsátását.

A felismerés párhuzamosságán túl is komoly érdeklődésre tarthat számot a fenti könyv. Parker nevét jól ismerik Franciaországban. A prostitúció elleni küzdelemben elért eredményekben oroszlanrésze van. A nyomortanyák felszámolása érdekében indított sajtóharca mellett kénytelen most sürgősen a háború kérdésében is tollat ragadni, mert a közvélemény egészen rezignáltan áll e kérdéssel szemben: „Fatális dolog, kénytelen vagyok beletnyugodni.“ (6. old.) Megrázó képekben mutatja be az első két részben a technikai háború perspektíváinak feltárásával az emberiséget és a civilizációt szinte végpusztulással fenyegető veszélyt, amit a háború magával hoz. Megszóllaltatja Hirosima és Nagasaki bombázóit, Merle Millert és Abe Spitzest: „Borzasztó erre visszagondolni, ne ismétlődjék meg ez soha sehol a világon. Soha sehol!“ (18. old.) Mikor ezeket a megrázó megállapításokat teszi, a francia közvéleményt akarja felrázni, másrészt megkérdezi a francia egyházak népét, vajjon megterhelheti lelkiismeretét ilyen mérhetetlen kollektív bűnben való hallgatólagos részvétellel. A technika háborúja a zűrzavar háborúja is lesz, — folytatja Parker. — A francia népnek két kormánya lesz, egyik talán Varsóba menekül, a másik Bordeaux-ba. Egészen démoni dolognak látja az író a hidegháború kérdését, amellyel felelőtlen elemek a franciákat bele akarják vinni a háborúba. India nagy íróját, Samar Ranjan Sen-t idézi: Ha az új háború kitörne, annak nem személyi oka lesz, sem gazdasági, hanem pszichológiai oka (24. old.).

További három fejezetben keresztül az író a háborúval, mint teológiai problémával foglalkozik az ősker. egyház magatartását is figyelembe véve. A nagykonstantinuszi korszak beindulását „tévedés vagy árulás“ cím alatt tárgyalja. A kompromisszum súlyos következményeinek tárgyalását azzal fejezi be: Szükséges, hogy az egyházak felismerjék tévedéseiket s Jézus Krisztus iránti hűtlenségüket (51. old.). Külön fejezetben a *keresztes háború* követelményét azért utasítja el, mert: az ilyen háború is háború s magával hoz egy egész sor embertelenséget (61. old.) — eltekintve attól, hogy nemcsak Nyugatnak vannak olyan eszméi, melyre milliók féltően vigyáznak. Az utolsó fejezetekben a Reconciliation mozgalom erőfeszítéseit tárgyalja a könyv protestáns és katolikus vonalon. Szükségesnek látja, hogy mindazt ki kell küszöbölni, ami a háborús feszültség forrása lehet. Őszintén kell beszélgetni a gyarmati kérdésekről, a faji gyűlöletről, a szociális kérdésekről, a kizsákmányolás kérdéseiről (143. old.). Az egyházaknak világosan és határozottan állást kell foglalniuk az emberiség sorskérdéseit illetően. Az egyház nem lehet néma, hisz Urában az egyetemes humanizmus kimeríthetetlen forrását találta meg (148. old.) de erőfeszítéseiben azért sem fáradhat meg az egyház népe, mert a Krisztus keresztje felment a külső sikerekre

való támaszkodás alól (147. old.). Úgy van! Hívő emberek még akkor sem lehetnek pesszimisták, ha minden optimista pesszimistává is lenne. Az egyház nem fáradhat bele a megbékéltetés szolgálatába ilyen vonatkozásban sem! Az utolsó idézet után úgy gondolom feleslegessé vált az az aggodalom, hogy a mozgalom túl optimista az eszchatológiai szemlélet hiánya folytán. Aktívizmusa azonban nem ennek az eszchatológiai szemléletnek hiányáról tanúskodik-e? Hadd tegyek két megjegyzést ehhez: 1. A mostanában nálunk is többször emlegetett Bultmann az igen radikális eredményeket prezentáló könyvecskéjében: Die Erforschungen der synoptischen Evangelien 39. oldalon megállapítja, hogy „a hagyomány legrégebb és legmegbízhatóbb rétegét képezi Jézus etikai és eszchatológiai igehirdetése és pedig úgy, hogy egyik sem gyengíti le a másikat“. Mivel 2. az Isten Országa dialektikus valóság, éppen ezért az eszchatológia intenzívizálja az etikát. Ebből a szempontból igen sokat mond nekem Luther: parare illis — scil. operibus — omnibus viam Domini venturi in nobis Fi II. 71,29...

Lehel Ferenc

A tudás villám a nagy éjszakában. Nekünk e villám fényénél kell meglátnunk, hogy hol vagyunk és mik vagyunk.

Platon

*

Aki a szívét elvesztette, mindent elveszített.

George Sand

*

A pontatlanság pazarlás a legdrágább kincsesel, — az egyetlennel, amit nem kaphatunk meg másodszer: — az idővel.

Johann Sebastian Bach

Halálával nagy fa dőlt ki egyházunkban, ha mindjárt az utolsó években már nem is volt aktív, s a nyugalom csendes, de mégis mindenre figyelő idejét élte. A vasmegyei Rohoncon született. Tanulmányait Sopronban és Németországban végezte Rohonc, Pinkafő, Sopron voltak lelkeszi működésének fő állomásai. Sopronban működött legtovább. 1913-tól fogva egy emberöltőn át, 1949-ben bekövetkezett nyugalombavonulásáig. Nem volt sima diplomata működése közben. De mindig jót és üdvöset akart gyülekezetének, Sopronnak, az egyháznak, hazájának egyaránt. Többször ismételte Luther szavait, amelyeket a Melancthon által készített Agostai Hitvallás olvasásakor mondott: „ich kann nicht so leise treten“. A világosan látott cél felé minden akadályon keresztül haladt és vezetett. Egyszerű iparos családból származva megtanulta kora gyermekkorától fogva a munka-morál fontosságát. Szegény sorból küzdve fel magát mindig a munka embere volt. Nem tudok róla, hogy egész működése alatt hosszabb szabadságra, vagy pihenésre ment volna. Robosztus ereje az állandó munkában talál'a meg nemcsak élete célját, hanem örömét is. Káplánjait is megdolgoztatta, de törődött velük későbbi életükben is, amint hogy ők is hálával gondoltak vissza a soproni kemény iskolára.

Hű volt kicsinyben és nagyban. Igehirdetéseire mindig gondosan készült. Hűséges h'vestársa segít'ett a lemásolásban. Jó néhány ezerre rúg leírt prédikációinak száma, amelyekben nem az érzelgős kegyességnek, hanem a tiszta, lutheri vallásosságának volt hirdetője.

A tollat is hozzáértéssel forgatta. Egyházi beszédek, gondos gyámintézeti megnyitók mellett megírta a soproni gyülekezet küzdelmét templomáért „Von Kirche zu Kirche“ címen.

Gyülekezeti munkájában a templomi igehirdetésen kívül a lelkipásztorkodást, amelyet még séta közben is végzett, s az egyház szeretetmunkáját értékelte sokra. A biblióráknál — bár maga is vezetett ilyen — komolyan figyelmeztett arra, hogy azok ne legyenek a gyülekezettől elszigetelődő közösségek, történeti hivatásunk nem az, hogy színtelen, általános kegyességet gyakoroljunk, különbséget téve vallásos és hívő ember közt, hanem feladatunk, hogy a reformáció tiszta, lutheri típusát képviseljük holmi idegen eredetű kegyeskedéssel szemben. A fiatalabb generáció egyes tagjai ezért kissé idegenkedve tekintettek rá, de kellő távlatból tekintve a kérdést, Neki volt és van igaza. Mintaszerűen irányította kis esperességének ügyeit is. Bár az a legkisebbek közé tartozott, az egyházi szerez'etmunkában az

élen járt. A gyámintézeti gyűjtések a volt soproni felső egyház-
megyében a legelső helyen állottak.

Nem volt könnyörtelen, de nem is volt puha szívé. Ha akadt
esperességében, vagy az egyházegyetemben megtévedt pásztor,
mindig a gyülekezetnek fogta pártját. Megbocsátott ugyan, hogy
ne tette volna, de az Úr szavával szólt: „Adj számot sáfárságod-
ról, mert nem lehetsz többé sáfár.“

Vezéri polcra termettségét mutatja, hogy a szívéhez nőtt
Gyámintézetnek Bognár Endre után egyetemes elnöke lett s
e tisztségét is hűséggel töltötte be. Mint egyetemes gyámintézeti
elnök a külföldi kapcsolatok buzgó ápolója volt, aki „hienc“ szár-
mazása ellenére ingadozás nélkül kitartott a magyarság mel-
lett, még amikor a német nemzeti szocializmus egyeseket meg-
tévesztett is.

Hűséges munkát végzett mint a teológiai fakultás Otthon-
bizottságának elnöke is, s sok gondja között tudott időt szakí-
tani arra, hogy egy-egy „névtelen“ teológusnak anyagi vagy
lelki problémáival foglalkozzék és lehetőleg segítsen.

De mortuis nil nisi bene. Sokszor helytelenül fordítják e
tartalmilag helytálló mondást. Nem „jót“, hanem „jól“ beszél-
jünk a halottakról, az igazságnak megfelelően. Nem tömjéne-
zünk Ziermann Lajos emléke előtt sem. De áldjuk a Minden-
hatót, aki őt népes, mintaszerű életet élő családja mellett, gyü-
lekezetének és egyetemes egyházunknak adja.

Dr. K. J.

Akiknek muzsika van a lelkükben, fizetniük kell ezért az
adományért. Vékonyabb a bőrük, mint más embereknek és ezért
érzékenyebbek.

Johann Sebastian Bach

*

Ha a zenét a művészet a magasba emeli és átlekkesíti,
akkor az ember nagy ámulására bizonyos határig — mert egé-
szen: lehetetlen — megtalálja benne Isten nagy és tökéletes
bölcsességét, amelyet a teremtésben, az Ő nagy szimfóniájában
fektetett le.

Luther

Közérdekű tudnivalók

I. AZ ANYA- ÉS GYERMEKVÉDELEM továbbfejlesztése tárgyában hozott 1.004/1953./II./8. számú minisztertanácsi határozat értelmében március 1-től kezdődően az állam minden újszülött gyermek részére ingyenes csecsemőkelengyét juttat a szülőnek, akár jogosult a szülő társadalombiztosításra, akár nem. Az ingyenes csecsemő kelengye 400.— Ft. értékű csecsemőcikket (pelenka és egyéb ruházati cikk) tartalmaz.

A kelengye csomagot az egy éven aluli csecsemők használatára szolgáló cikkek közül a Belkereskedelmi Minisztérium által összeállított jegyzék alapján a kijelölt üzlet állítja össze az anya választása szerint.

Ingyenes kelengyében az az anya részesül, aki a terhességével kapcsolatban előírt három orvosi vizsgálaton résztvett. 1953. évi április hó végéig az ingyenes kelengyét annak az anyának is ki kell adni, aki csak egyszer vett részt orvosi vizsgálaton. Orvosi igazolásra kiadható a kelengye annak az anyának is, aki a három orvosi vizsgálaton koraszülés miatt nem vehetett részt, de a koraszülött gyermek életképes.

Az ingyenes kelengyére jogosító utalványt a terhes nő lakóhelye szerint illetékes községi (városi, kerületi) tanács végrehajtóbizottsága adja ki a terhesség kilencedik hónapjától kezdve.

A csecsemőkelengye a gyermek élveszületése esetén az anya tulajdonába megy át.

A csecsemőkelengye ingyenes juttatásával egyidőben, 1953. évi március 1. napjával megszűnik a pelenkára adott árengedmény fenntartásának szükségessége.

II. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSBAN akár saját munkaviszonyuk alapján, akár férjük jogán részesülő nők intézeti szülési költségeit teljes mértékben a társadalombiztosítási szervek viselik.

Az intézetben (kórházban, klinikán, szanatóriumban stb.) szülő a társadalombiztosításban nem részesülő nők az intézménynél kötelező ápolási díj felét fizetik csupán; a szülőotthonokban napi 10.— Ft-ot.

III. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSBAN részesülő dolgozó nőt az anyasági segély mellett terhességi és gyermekágyi segély is megilleti, tizenkét heti munkabérének megfelelő összegben, amennyiben pedig a szülési szabadságát meghosszabbították, a meghosszabbítás időtartamára, — legfeljebb további négy hétre — is jár a terhességi és gyermekágyi segély.

Ha az anya nem áll alkalmazásban, egyszeri anyasági segélyben részesül, feltéve, hogy a férje társadalombiztosításra igényjogosult dolgozó.

A dolgozó anyák anyasági segélyét 1953. évi március 1. napjától kezdve a jelenlegi 500.— Ft-ról 600.— Ft-ra, az első gyermek után 700.— Ft-ra kell felelni...

Az az anya, aki a háromszori terhességi orvosi vizsgálaton nem vett részt, az anyasági segélyt nem a felemelt, hanem csak az eddigi összegben kapja. 1953. évi április hó végéig a felemelt anyasági segély annak az anyának is jár, aki csak egyszer vett részt orvosi vizsgálaton. A felemelt anyasági segélyt kapja az az anya is, aki koraszülés miatt nem vehetett részt három orvosi vizsgálaton.

A terhességi és gyermekágyi, illetőleg anyasági segély teljes összegben megilleti azt a dolgozó nőt, aki a segély esedékességét megelőző két éven belül összesen legalább 9 hónapig betegség esetére biztosítva volt, vagy a 9 hónapot azért nem érte el, mert munkaviszonyba lépését megelőzőleg egy évnél hosszabb ideig iskolai tanulmányokat folytatott, vagy tanfolyamon vett részt. A segély fele összegét abban az esetben is megkapja a dolgozó nő, ha két éven belül legalább hat hónapon át betegség

Ha az egyserzi anyasági segély a férj jogán jár, a fenti rendelkezéseket a férj munkaviszonyára kell alkalmazni.

IV. A NÉPKÖZTÁRSASÁG ELNÖKI TANÁCSA az olyan anyáknak, akik hat, vagy több gyermeket hoztak világra és neveltek fel a dolgozó nép megbecsülésének kifejezéséül minden évben. A Nemzetközi Nőnapon (március 8.) «Anyasági érdemérem»-et adományoz. Azokat az anyákat, akiknek hét, vagy több élő gyermekük van, pénzjutalomban is kell részesíteni.

V. A CSALADALAPÍTÁS ELŐMOZDÍTÁSA érdekében az újonnan épülő, vagy a megüresedő lakásoknak mintegy 20 százalékát fiatal házaspároknak kell juttatni, ha egyébként a lakás kiutalására érdemesek. Ugyanez a rendelkezés irányadó a szolgálati lakások kiutalására is.

VI. A SZOT-SZABÁLYZATA szerint a temetési segély biztosított után: ha az elhalálozás és az eltemettetés Budapest főváros területén történt, 800 Ft, ha más város területén történt, 600 Ft, ha egyéb helyen történt, 400 Ft. A temetési segély összege családtag után: ha az elhalálozás és az eltemettetés Budapest területén történt és a családtag 10. életévét betöltötte, 500 Ft, ha 10. életévét még nem töltötte be, 350 Ft; ha az elhalálozás és eltemettetés más város területén történt és a családtag 10. életévét betöltötte, 400 Ft, ha 10. életévét még nem töltötte be, 250 Ft; ha az elhalálozás és eltemettetés egyéb helyen történt és a családtag 10. életévét betöltötte, 300 Ft, ha 10. életévét nem töltötte be, 200 Ft. Ha az elhalálozás és az eltemettetés nem ugyanabban a helységben történt, — eltérő összegű temetési segély esetében — a magasabb összegű temetési segély jár. Temetési segély igényléséhez munkáltatói igazolvány is szükséges.

VII. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI BEJELENTÉST az a munkáltató, aki rendszerint 10 vagy tiznél kevesebb dolgozót foglalkoztat, a dolgozó munkábalépését, illetőleg kilépését az erre a célra rendszeresített «Belépést jelentő lap», illetőleg «Kilépést jelentő lap» felhasználásával köteles teljesíteni. A bejelentés határideje a munkaviszony megkezdésének, illetőleg megszűnésének napjától számított 8 nap. Ha a munkaviszony nem tart tovább 8 nappal, a be- és kilépést: «Belépést és kilépést együttesen jelentő lap» felhasználásával egyszerre is lehet jelenteni. Ez esetben a határidő a munkábalépéstől számított 8 nap. Ha a munkavállaló rendszeresen csak a hétnek bizonyos napjain dolgozik (pl. a harangozó, vagy orgonista csak vasárnap), és ezt a munkáltató a belépést jelentő lapon feltünteti, a munkábalépést, illetőleg a munkaviszony megszűnését nem kell minden héten külön-külön bejelenteni. A biztosítást érintő változásokat (névváltoztatás, házasságkötés, munkabérváltozás stb.) a változás napjától számított 8 nap alatt kell «Változást jelentő lapon» jelenteni. Ugyanilyen nyomtatványon kell a korábbi jelentések esetleges téves adatait helyesbíteni. Mellékfoglalkozás esetén a belépést jelentő lap «Megjegyzés rovatában köteles feltüntetni, hogy a bejelentett foglalkozás «Mellékfoglalkozás» és egyben meg kell jelölni annak a munkáltatónak nevét (az üzem helyét), akinél fennálló munkaviszony a dolgozó főfoglalkozása.

HÁZTARTÁSI alkalmazott bejelentésénél az előbbi szabályoktól anynyi az eltérés, hogy a be- illetőleg kilépést a háztartási alkalmazottak be- és kijelentés céljára rendszeresített külön úrlapon, a munkáltatónál lakó háztartási alkalmazott bejelentését — a lakás be- és kijelentéssel együtt — a rendőrség útján kell teljesíteni. A bejáró, naponként átlag legalább 5 órán, illetőleg hetenként átlag 30 órán át dolgozó bejáró háztartási alkalmazott be- és kilépését közvetlenül az illetékes SZTK helyi szervnél (alközpontnál, kirendeltségnél) kell bejelenteni.

CSEKEY ZOLTAN

**AZ EVANGÉLIKUS EGYETEMES SAJTÓOSZTÁLYNÁL
A KÖVETKEZŐ KIADVÁNYOK KAPHATÓK:**

Az Újtestamentum és Zsoltárok	12.— Ft
Görög Újszövetség	35.— Ft
Luther: Kis Káté	1.50 Ft
Ruttkay—Miklán Géza: Passio	6.— Ft
Jávor Pál: Kezredre bízom lelkemet 12.— és	16.— Ft
Raffay Sándor: Agenda	60.— Ft
Raffay Sándor: Imakönyv	15.— Ft

Ezenkívül kaphatók még falitáblák és igés lapok.

EVANGÉLIKUS EGYETEMES SAJTÓOSZTÁLY

Budapest, VIII., Puskin-u. 12.

Csekszámla szám: 20.412.